

Verrassing!

Het fabelachtige verhaal van een verzamelaar

GREGORY CARLSON

Gregory Carlson is een van de belangrijkste verzamelaars van fabels ter wereld. Op verzoek van de redactie van Tiecelijn heeft hij een artikel geschreven over de totstandkoming en het karakter van zijn verzameling. Hij deed dat in het Engels, zijn moedertaal. De Nederlandse vertaling die hier wordt gepresenteerd, is gemaakt door Paul Wackers.

1

In de zomer van 1982 stond een 33 jaar oude jezuïet, die docent Klassieken was aan een Amerikaanse universiteit, voor een uitdaging. De jaarlijkse conventie van universitaire docenten Klassieken, georganiseerd door de American Philological Association (APA), zou in december gehouden worden. De deadline voor het indienen van voorstellen voor lezingen tijdens die conventie kwam snel naderbij. Hij had lezingen over Vergilius, Homerus, Horatius en Catullus gegeven op deze conventie en op vergelijkbare bijeenkomsten. Hij had net een vaste aanstelling gekregen aan een tweede universiteit, Creighton University in Omaha (Nebraska). Daarvoor had hij gewerkt aan het College of Holy Cross in Worcester (Massachusetts). Door de veranderingen die samenhangen met de wisseling van Worcester naar Omaha, had hij op dit punt in zijn leven geen doorlopend onderzoeksproject waaruit hij deelresultaten in een lezing kon presenteren. De voornaamste verandering was dat hij naast zijn gebruikelijke cursussen over de klassieken ook de

verantwoordelijkheid gekregen had voor de supervisie over de jezuïtische seminaristen in het ‘humanities program’ (een brede, algemeen vormende universitaire opleiding) van Creighton, een opleiding die hij had helpen opzetten. Deze betrokkenheid bij de vorming van jongere jezuïeten eiste een groot deel van zijn tijd op.

Hij kreeg een idee. Er was iets vreemds gaande in zijn leven. Als liefhebber van boeken en van korte literatuur had hij enkele goedkope exemplaren van de fabels van Aesopus verzameld. De variatie in de presentatie van de fabels verbaasde hem. Zulke verschillende manieren om hetzelfde verhaaltje te vertellen. Zulke verschillende moralen die eraan werden gekoppeld. Zulke verschillende manieren om de fabels te illustreren. Hij werkte in dat precomputertijdperk met creatieve ontwerpers van Creightons audiovisuele ondersteuningsafdeling, die hem hielpen aan nuttige slides om zijn presentaties visueel te verluchten. Tot zijn verbazing accepteerde de APA zijn idee.

Ik was die jonge jezuïtische docent en dat was een belangrijk keerpunt in mijn fascinerende avontuur van het verzamelen van boeken en voorwerpen die fabels presenteren. Dat dit voorstel werd geaccepteerd,

opende een deur. Ik kon genieten van de hobby van het verzamelen van fabels en het presenteren van wat ik vond, en ik kon dat inpassen in mijn professionele leven als onderzoeker. Ik heb de centrale slide van die lezing nog en hij representeert nog steeds de fascinerende variatie die ik in fabels aantref. (afb. 1)



Afb. 1. Dia bij de APA-lezing ‘Aesop’s *Varied Progeny*’ (‘Het gevarieerde nageslacht van Aesopus’), 1982.

Nu, zo'n 38 jaar later, kijk ik met genoeg terug naar die eerste momenten. Tot mijn verrassing is het niet gemakkelijk meer om de vroege feiten te reconstrueren. Ik was toen lang niet zo zorgvuldig als ik dat nu probeer te zijn om vast te leggen hoe ik een bepaald boek of voorwerp verwierf. Ik vermoed dat hier een eerste inzicht ontstaat in verzamelen: onze eerste stappen zijn onbewust – we kunnen ze zelfs per ongeluk zetten. Er komt geen zorgvuldigheid noch doelbewustheid aan te pas. Omstandigheden moedigen ons aan of stellen ons in staat om iets op te merken en erbij te blijven. We worden er ons bewuster van en focussen er sterker op. Later documenteren, catalogiseren en controleren we. Tijdens de eerste stappen lijkt het alsof de dingen zelf hun weg naar onze handen vinden.

Dit artikel wordt afgesloten met drie bijlagen die extra aantrekkelijk kunnen zijn voor lezers, want zij presenteren in woord en beeld mijn favoriete edities, ongewone objecten en merkwaardige papieren curiosa. In dit artikel zelf beschrijf ik tien andere verrassende avonturen die ik heb meegemaakt tijdens veertig jaar verzamelen. Elk van deze verrassende momenten leidde tot nieuwe wegen voor de ontwikkeling van de collectie. Mijn methode zal hetzelfde patroon volgen als hierboven: ik zal een verhaal vertellen en dan het commentaar van een verzamelaar geven, analoog aan het vertellen van een fabel en het besluiten met het wijzen op de moraal. Tussendoor bied ik ook kaders aan met specifieke informatie en afbeeldingen van dingen in de collectie.

1 *De Carlson fabelcollectie*

De Carlson-fabelcollectie is een verzameling van primair fabelmateriaal in het bezit van en ondergebracht in de bibliotheken van Creighton University in Omaha, Nebraska. De collectie is in het begin van 1996 geschonken aan Creighton University door de Provincie Wisconsin van de Sociëteit van Jezus. Zij is ontstaan uit het persoonlijke fabelmateriaal verzameld sinds circa 1980 door de jezuiet, Reverend Gregory I. Carlson, S.J. De nadruk in de collectie ligt op primair materiaal, dat wil zeggen boeken en andere objecten die fabels presenteren, meer dan op secundair materiaal dat geschreven is over fabels. Pater Carlson blijft de beheerder van de collectie. De universiteit is doorgegaan met het uitbreiden van de collectie. In de zomer van 2020 bevatte de collectie meer dan 9800 unieke boeken, 1650 duplicaten en circa 6000 objecten. Schenkingen van fabelboeken en -objecten zijn welkom! De gemiddelde prijs van een boek is iets meer dan 20 dollar. De collectie heeft een uitgebreide website, die honderden illustraties bevat: www.Creighton.edu/Aesop.

2

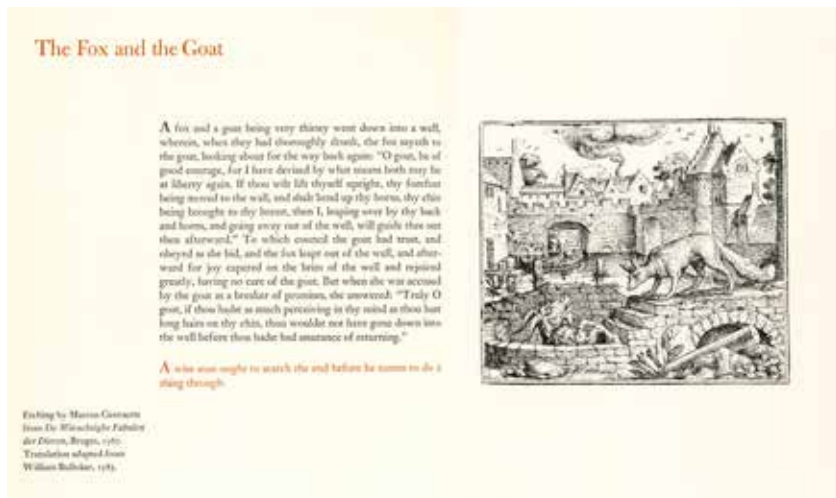
Er ging nog iets vooraf aan de ervaring van de opengaande deur die hierboven beschreven is. Twee van die eerste goedkope fabelboeken openden mijn ogen.

Het eerste was een catalogus van een tentoonstelling uit 1964 in het Metropolitan Museum of Art: *Aesop: Five Centuries of Illustrated Fables*, 'selected by John J. McKendry'. (afb. 2) Het boek selecteert veertig fabels en geeft bij iedere fabel naast de tekst een illustratie uit de periode waarin die tekst ontstaan is. Telkens als ik die pagina's bekeek, kon ik niet anders dan me verbazen over het bereik van de creatieve benaderingen van deze eenvoudige verhaaltjes. Ik was verkocht.

David Levines *The Fables of Aesop* in 1975, ‘with texts by Justina and Patrick Gregory’, bood de andere impuls. Dit boek toonde me een visuele kunstenaar die plezier had in het ene na het andere verhaal. Kon iemand naar Levines afbeelding kijken en niet lachen om de idioot die dwaas genoeg was om de gans te doden die gouden eieren legde? (afb. 3) Levine was de vaste karikaturist van de *New York Review of Books*. Zijn vijftig illustraties in dit boek tonen iemand die waarachtig plezier heeft in de fabels. Als iemand geen plezier heeft bij het lezen van dit boek, dan is er iets mis.

Commentaar van een verzamelaar

Ik vermoed dat veel van onze gewoonten als verzamelaars beïnvloed zijn door één boek of een welbepaalde gebeurtenis. Het goede nieuws komt als die eerste betoverende ervaring in een of andere vorm herhaald wordt en verder versterkt. McKendry’s catalogus is door andere catalogi gevolgd, zoals die van Anne Stevenson Hobbs (*Aesop*),



Afb. 2. Pagina's 36-37 van John McKendry, *Aesop*, met een ets van Marcus Geeraerts.

*Ik geloof
dat fabels aan
verschillende
draden uit mijn
vroegge leven
trokken en die
draden zelfs
verenigden.*

Ulrike Bodemann (*Fabula docet*), Justin Schiller (*Realms of Childhood*)
en de tweedelige bijbel van fabelverzamelaars: *Das illustrierte*

Fabelbuch. Er zijn te veel navolgers van David Levine om ze op te sommen. Ik neem mijn pet af voor die kunstenaars die blijven terugkeren naar Aesopus, Jean de la Fontaine, Ivan Krylov en anderen om nieuwe bronnen van inzicht en humor te vinden, nieuwe bronnen van plezier.

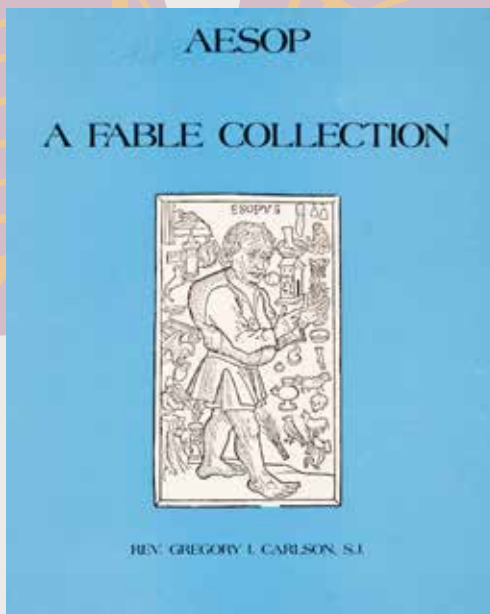
Dat plezier verklaart waarom ik me tot fabels aangetrokken voel. Ik geloof dat fabels aan verschillende draden uit mijn vroegge leven trokken en die draden zelfs verenigden. Ten eerste speel ik graag. Mijn vader leidde de speelgoedafdeling van het grootste warenhuis in Milwaukee, Wisconsin. Mijn broertje, zusje en ik hadden een gelukkige jeugd! Hoewel ik ook een serieuze jongeman

was, heb ik geleerd te spelen, vooral door de vrijgevigheid en het beroep van mijn vader. Ik speel nog steeds. Fabels nodigen uit om te spelen. 'Fabels spelen.' Als we ons ermee bezighouden, dan spelen we onze weg naar begrip. Het genoegens dat ik vond in die fabels in de jaren tachtig van de vorige eeuw is er op dit moment nog steeds, vooral omdat het vertellen, het moraliseren en het illustreren van fabels creatieve verschillen blijven vertonen. Fabels en ik zijn voor elkaar gemaakt.

Ten tweede geniet ik van korte literatuur. Mijn proefschrift in Heidelberg, onder begeleiding van Viktor Poeschl, vergeleek de beeldspraak van Vergilius in de *Aeneis* met die van Homerus in de *Ilias* en de *Odyssee*. Op het seminarie trokken vooral de parabellen in de evangeliën mij aan. Vrienden plagen me dat ik maar een korte aandachtsboog heb. Ook daarom zijn fabels en ik voor elkaar gemaakt.



Afb. 3. David Levine, *The Fables of Aesop*,
De gans met de gouden eieren.



Afb. 4. Catalogus, zesde editie,
1991, Georgetown University.
Met de houtsnede van Heinrich
Steinhöwels titelpagina (1476-
1477).

2 *Rev. Gregory I. Carlson, S.J.*

Rev. Gregory I. Carlson, S.J. heeft in zijn 79 jaar een rijk en gevarieerd leven gehad. Hij is geboren als zoon van de manager van een speelgoedafdeling en een handige vakvrouw. Op zeventienjarige leeftijd trad hij toe tot de jezuïetenorde en binnen de orde kreeg hij een opleiding in de klassieken. Hij behaalde zijn masterdiploma Klassieken aan de Saint Louis University in 1966 en een doctoraat in Grieks, Latijn en filosofie (summa cum laude) aan de Universiteit van Heidelberg in 1972. Hij werd in 1974 priester gewijd. Hij gaf colleges en had een vaste aanstelling zowel aan het Holy Cross College als aan Creighton University. Hij heeft ook college gegeven aan Marquette University, terwijl hij de superior was van de religieuze gemeenschap daar, en aan de Jesuit School of Theology in Berkeley, terwijl hij superior was van de jezuïetengemeenschap aldaar. Hij heeft Honors Programs (prestigieuze, extra-curriculaire programma's) geleid aan twee van zijn universiteiten en is hoofd van een departement geweest. Hij heeft de 'Jesuit Chair' (een speciale leerstoel) bezet aan Georgetown University en aan John Carroll University in Cleveland en hij is *trustee* (lid van de raad van bestuur) geweest aan Loyola University in Chicago en Gonzaga University in Spokane. Met uitzondering van drie onderbrekingen vanwege een sabbatical heeft hij elk semester sinds 1974 college gegeven over vele onderwerpen: Latijnse en Griekse literatuur, wereldliteratuur, fabels, de synoptische evangeliën, de *Geestelijke oefeningen* van Sint Ignatius, geschiedenis en spiritualiteit van de jezuïeten, en bovendien gespecialiseerde cursussen in Honors en Graduate Programs (bijzondere en masterprogramma's).

3

Een volgende stap werd gezet op een warme avond in New Orleans. Een vriend die naar mijn verhaal over fabels luisterde – en er misschien genoeg van had! – suggereerde dat ik een lijst zou bijhouden van elk boek met een aantekening over waar ik het vandaan had. Goed idee!

Nu ben ik verbaasd dat de suggestie van iemand anders nodig was om me te laten denken aan het maken van notities, aan het bijhouden van een lijst. De onderzoeker in mij is teruggegaan naar die vroegere lijsten, samengesteld voor de tijd dat we allemaal een computer en een printer hadden. De lijsten werden langer en langer. De oudste lijst die ik heb kunnen vinden, uit 1985, beschrijft 92 boeken en noemt ook vijf prentbriefkaarten, het script van een toneelstuk, een kalender, een set speelkaarten en tien objecten. Ter vergelijking: de 'kaart'-afdeling van de verzameling bevat nu ongeveer 3500 stuks. De collectie heeft een lange weg afgelegd!

Commentaar van een verzamelaar

De lijsten ontwikkelden zich tot een serie van gedrukte catalogi, die fasen in de ontwikkeling van de collectie markeren. Ze worden genoemd op de website van de collectie, waarover zo dadelijk meer. De eerste gedrukte catalogus in 1989 beslaat 153 pagina's om 744 boeken te catalogiseren. De vierde in 1991 heeft 195 bladzijden nodig om 957 boeken te catalogiseren. (afb. 4) De zevende in 1994 bevat 434 pagina's om 1907 boeken te catalogiseren.

Het computertijdperk maakte het drukken van deze catalogi gemakkelijker. Intussen was de collectie iets om trots op te zijn, iets dat zijn eigen bestaansrecht had. Meer dan ik mij toen realiseerde, hebben de catalogi geholpen om mensen, met name medeverzamelaars en onderzoekers, bewust te maken van de collectie. Natuurlijk overkwam mij de ervaring waarvoor iedere auteur vreest: ik heb catalogi die ik aan mensen gegeven had, voor een paar dollar aangeboden gevonden in tweedehandsboekwinkels.

3 Enkele hoogtepunten uit de boekencollectie

Oudste boek:

Historia vitae fortunaeque Aesopi, cum fabulis illius door Joachim Camera-rius uit 1544.

Duurste meerdelige werk:

Fables de Jean de La Fontaine, geïllustreerd door Marc Chagall. (48.500 dollar.)

Duurste eendelige boek:

Aesop's Fables with his Life: in English, French, and Latin. Newly Translated. English by Thomas Philipott, French and Latin by Robert Codrington. Illustrated with one hundred and ten sculptures by Francis Barlow, 1666. (4.000 dollar.)

Talen: 66, en bovendien negentien dialecten. Er zijn 45 tweetalige, acht drietalige en twee viertalige combinaties onder de boeken.

4

Ik breidde de collectie gestadig uit en maakte geregeld nieuwe catalogi. Ik vond meer en meer verrassende voorwerpen die fabels afbeelden. (afb. 5)

Ik kon het nauwelijks geloven toen in 1989 een goede vriendin, die ook geïnteresseerd was in fabels, me vertelde over een 'Beast Fable Society'. Ik dacht dat ze een grapje maakte. Een dergelijke organisatie was voor mij een droom die werkelijkheid werd. Deze Society was al bij elkaar gekomen in Agadir (Marokko) en in Kopenhagen (Denemarken). De bijeenkomsten combineerden wetenschappelijke lezingen, gedeeltelijk

van leidende specialisten, met plaatselijke culturele presentaties en meer creatieve presentaties van leden. Een ondernemende stichters-president, Ben Bennani, werkzaam aan wat nu de Truman State University in Missouri is, slaagde erin uitnodigingen van plaatselijke congresgelegenheden te verbinden met gulle aanbiedingen van hotels en luchtvaartmaatschappijen om fantastische ervaringen te creëren. Ik popelde om lid te worden en ideeën uit te wisselen met collega's en zo reisde ik naar Mayaguez in Puerto Rico om deel te nemen aan de derde conferentie. Ik vond het geweldig om daar gevestigde geleerden te ontmoeten die veel meer wisten over fabels dan ik. En ik ontdekte dat ze op prijs stelden wat ik aan het leren was.

Commentaar van een verzamelaar

Deze toegang tot wetenschappelijke uitwisseling was een uiterst belangrijke mijlpaal. Ik ontmoette onder anderen Pack Carnes, die snel een mentor voor me werd. Pack was een groot samensteller van bibliografieën over het onderzoek naar fabels, zoals ik mij aan het



Afb. 5. Koektrommel van Damoiseau (verkregen bij bouquiniste Hélène Moncourt, Parijs, 1997).

ontwikkelen was tot een serieuze verzamelaar van uitgaven van en objecten gerelateerd aan fabels. We bezochten samen congressen en deden samen onderzoek in dezelfde bibliotheken. Ik logeerde bij hem in zijn huis in Berkeley. Ik stuurde hem proefversies van artikelen en lezingen om zijn nuttige commentaar te krijgen. De Beast Fable Society (BFS) zou nog zeven congressen organiseren en het is me gelukt om ze allemaal te bezoeken en steeds een lezing te geven. Ik ben gevraagd om de openingslezing te geven op het congres in Marrakesh. Ik heb drie artikelen gepubliceerd in hun tijdschrift *Bestia*. Wat een cadeau dat deskundige collega's zo bereidwillig zijn om je aan te moedigen en te helpen. Reizen naar plaatsen als Glasgow en Caraccas voor BFS-congressen gaf me meer gelegenheden om tweedehandsboekwinkels te bezoeken. Bij aankomst op een bestuurlijke of professionele bijeenkomst vroegen collega's: 'Waar zijn de musea en de beste restaurants?' Ik vroeg naar antiquarische boekhandels en vlooiemarkten.

Via de helaas maar kort bestaande Beast Fable Society ontmoette ik leden van de International Reynard Society (IRS). Deze groep van voornamelijk Europese geleerden komt iedere twee jaar bijeen voor serieuze wetenschappelijke congressen waarop Reynaert de vos centraal staat, met name in de middeleeuwse *Roman de Renart*, maar ook in fabels. Ik heb met genoeg enkele van hun congressen bezocht, het meest recent in 2019 in Praag. Helaas overlapt de Europese zomervakantie vaak met het Amerikaanse najaar-semester en daarom heb ik veel van de bijeenkomsten moeten missen. Ik heb ook het genoeg gehad te publiceren in hun aantrekkelijke jaarboek, *Reinardus*. Toen ik boeken met aesopische fabels begon te verzamelen, had ik me nooit voorgesteld dat me dat in contact zou brengen met de wereld van geleerdheid rondom deze fascinerende verhalen en ik heb veel te danken aan diegenen die me hielpen te leren van en bij te dragen aan deze geleerde gemeenschap.

4 *Wat is een fabel?*

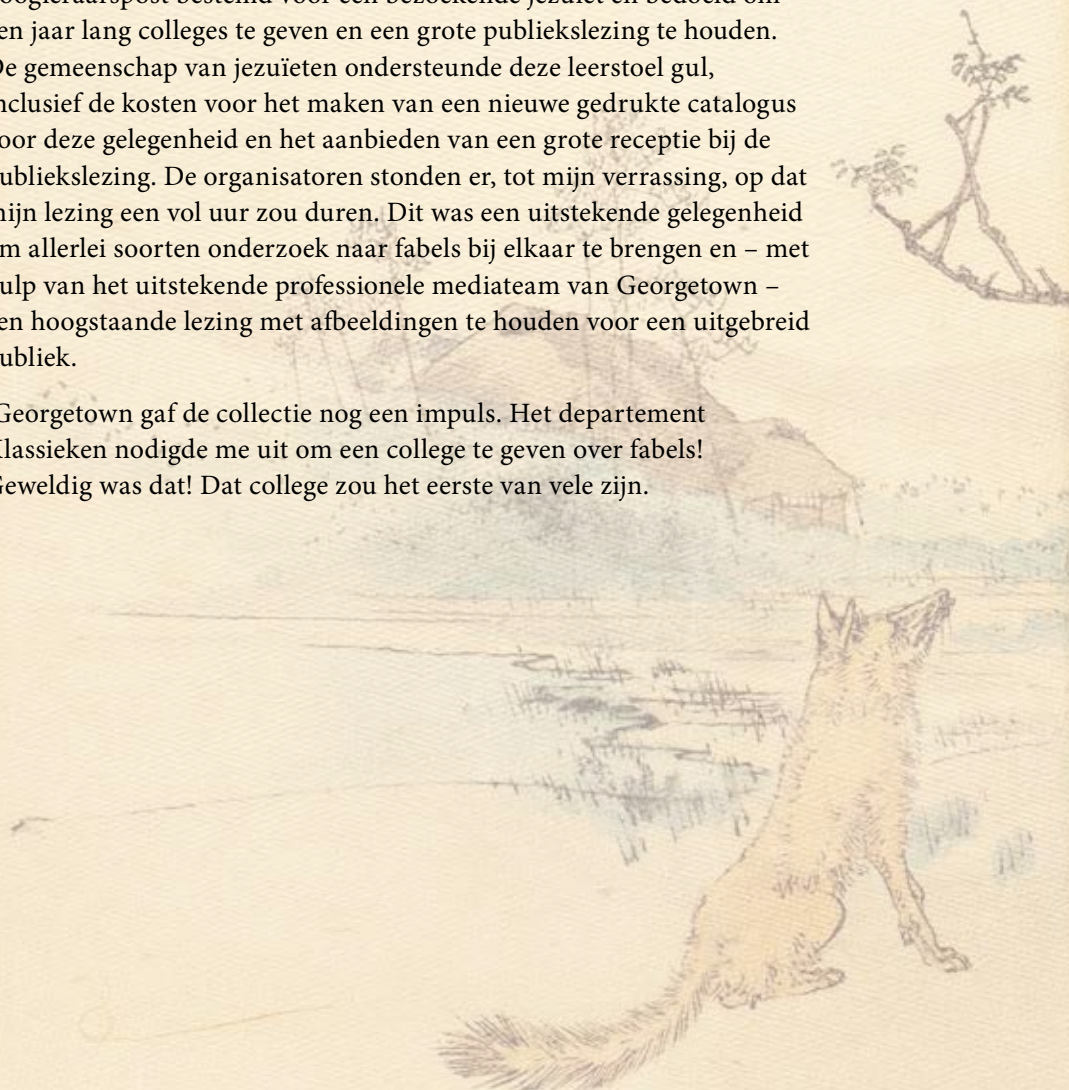
In het artikel 'Fables Invite Perception', geschreven voor jaargang 5 van *Bestia* (1993), vergeleek ik het goede onderzoek van de geleerden Ben Edwin Perry, Jan Ziolkowski en Pack Carnes wat betreft het definiëren van fabels. Ik kwam na de lectuur tot de volgende conclusie: de aesopische fabel is een kort fictioneel verhaal dat in de verleden tijd is geschreven met een of ander metaforisch of didactisch doel. Voor Perry is dit doel 'het illustreren van een ethische waarheid'. Voor Ziolkowski gaat het om meer 'dan het amusement'. Voor Carnes is het doel het 'punt' dat iedere fabel onvermijdelijk moet maken. Dan blijft de vraag: 'wat voor soort doel?' en 'wat voor soort punt?' Om daarop te antwoorden heb ik voor de volgende definitie gekozen: 'een aesopische fabel is een kort fictioneel verhaal in de verleden tijd dat uitnodigt tot de perceptie van een punt met betrekking tot hoe je het leven moet leven.' De definitie die ik hier geef, specificeert het belerende karakter van de fabel en benadrukt dat het verhaal zelf uitnodigt om iets waar te nemen over hoe te leven. Een fabel beveelt geen waarneming aan en biedt die zelf ook niet. Met name maakt hij het punt dat waargenomen moet worden niet helemaal duidelijk. De vorm ervan is zodanig dat een luisteraar het gevoel heeft uitgenodigd te worden om iets specifiek en wezenlijks te leren over hoe te leven.

5

Intussen had ik diverse academische en jezuïtisch-bestuurlijke functies vervuld en mijn toekomstige werk als jezuïet van vijftig jaar kon verschillende kanten op: academisch bestuur, academisch onderwijs en/of besturen binnen de jezuïetenorde. Georgetown University was een partner in sommige van de gesprekken over deze mogelijkheden. Ik vond het geweldig dat die gesprekken er in 1991-1992 toe leidden dat Georgetown me uitnodigde om de 'Jesuit leerstoel' te bezetten, een

hoogleraarspost bestemd voor een bezoekende jezuiet en bedoeld om een jaar lang colleges te geven en een grote publiekslezing te houden. De gemeenschap van jezuiten ondersteunde deze leerstoel gul, inclusief de kosten voor het maken van een nieuwe gedrukte catalogus voor deze gelegenheid en het aanbieden van een grote receptie bij de publiekslezing. De organisatoren stonden er, tot mijn verrassing, op dat mijn lezing een vol uur zou duren. Dit was een uitstekende gelegenheid om allerlei soorten onderzoek naar fabels bij elkaar te brengen en – met hulp van het uitstekende professionele mediateam van Georgetown – een hoogstaande lezing met afbeeldingen te houden voor een uitgebreid publiek.

Georgetown gaf de collectie nog een impuls. Het departement Klassieken nodigde me uit om een college te geven over fabels! Geweldig was dat! Dat college zou het eerste van vele zijn.





Afb. 6. *De vos en de haan*, in Pierre Barboutau, *Choix de Fables de La Fontaine, Illustrées par un Groupe des Meilleurs Artistes de Tokio*, 1894. Gekocht op de Silver Spring book fair, Maryland, 1991.

Commentaar van een verzamelaar

Ik ben allereerst priester, en dan pas docent. Het verzamelen van fabels raakt met name de docent in mij. Mijn ervaringen op een jezuitische middelbare school hebben geholpen zowel de priester als de docent te vormen, dat laatste vooral door het trainen in debatteren en buitenschoolse activiteiten met betrekking tot spreken in het openbaar. Vanaf het eerste moment dat ik met fabels bezig was, heb ik ervan gedroomd om een spreker te zijn die mensen iets kon geven dat helder/gezond was en waard om over na te denken door ze goede verhalen te vertellen. Het jaar in Georgetown stelde me in staat om serieus tijd, inspanning en middelen te besteden aan het verzamelen van fabels en erover te doceren.

Deze inspanningen hebben sindsdien geresulteerd in vele colleges en lezingen. Verzamelaars worden geconfronteerd met de vraag: 'Waarom verzamel ik deze dingen?' Als een verzamelaar zou mijn eerste antwoord zijn: 'Omdat ze zo fascinerend zijn!' En een vervolgtwoord? Het zou kunnen dat andere verzamelaars hun collecties opbouwen in de hoop dat anderen die komen bezoeken en ervan genieten. Ik heb meer de neiging om mensen te raken door goede verhalen. Of het nu gaat om officiële wetenschappelijke lezingen dan wel om een informeel relaas in studentenslaapzalen of parochiezalen, waar ik ook heengegaan ben, ik heb er altijd van genoten om mensen via fabels te raken! En ik vind het heel prettig dat allerlei soorten mensen me hebben gevraagd om precies dat te doen. Zowel in de zalen van studentenhuizen, als in Puget Sound University, als op een middelbare school in Heidelberg, als bij de tandartsenvereniging van Omaha (officieel het 'Sint Apollonia Gilde') heb ik met plezier mensen betrokken bij verhalen als die welke Aesopus ooit vertelde. Als ik tegenwoordig een college geef over de evangeliën, dan begin ik met een aesopische fabel om te studenten te laten zien op hoeveel manieren een fabel – en wel De krekkel en de mier – kan worden verteld en geïnterpreteerd. Zo is het ook met de evangeliën.

Een jaar aan Georgetown in Washington, DC bracht ook de gelegenheid om de vele tweedehandsboekwinkels in de buurt te leren kennen. In de praktijk valt mijn verzamelen voor een deel samen met de laatste dagen van veel van deze winkels. Ik mis ze. Ik heb veel oudgediende boekverkopers ontmoet die boeken koesterden, naar ze zochten voor klanten, die hun boeken kenden en hoog achtten. Veranderende omstandigheden en de groei van de onlinehandel hebben het leven hard of zelfs onmogelijk gemaakt voor de vele handelaren die ik in Washington en in andere plaatsen in de wereld heb leren kennen. (Een van hen noem ik met name in de kadertekst over de vreemde episode van het verloren boek.)

Verblijven in een belangrijke stad als Washington brachten me ook naar geweldige tweedehandsboekenmarkten in Silver Spring en Baltimore. Wat een traktatie! Ik deed een van mijn eerste grote vondsten op de markt in Silver Spring. Ik had in Hobbs' Aesop gelezen over de Japanse editie bezorgd door Pierre Barbouteau in 1894. Bartleby's Books uit Washington, DC bood de twee delen op de Silver Spring-markt aan. (afb. 6) De prijs ging mijn normale middelen te boven maar ik smeekte de verkoper niet te verkopen voor ik de gelegenheid gekregen had om het geld bij elkaar te brengen om ze te kopen. Ik reisde een paar dagen later naar de winkel met het geld in mijn warme handje. Wat een opwindende ervaring!

Op dezelfde markt vond ik een eerste editie van Gustave Dorés schitterende en volumineuze editie van de fabels van La Fontaine, typisch duister zoals Doré is. (afb. 7) Het boek was net herbonden bij toegewijde bibliofielen in Blue Mountain Book in Catskill, NY. Mijn ervaring is dat boekhandelaars hun boeken graag verkopen – en zelfs tegen lagere prijzen – aan hen die die boeken toegankelijk zullen maken voor anderen. Zij geven mij en mijn verzameling een voordeeltje, en dat waardeer ik!



Afb. 7. *De krekel en de mier*, Gustave Doré, 1868. Gekocht op de Silver Spring book fair, Maryland, 1991.

5 Een kostbaar cadeau

Zowel werk als vriendschap brachten me in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw herhaaldelijk naar New Orleans. Daar bezocht ik, naast andere antiekwinkels, Wirthmore Antiques, een zaak die zich specialiseert in Franse plattelandsantiek. Ik zag er twee tapijten van ongeveer 45 cm breed en drie meter lang. Ieder tapijt vertoonde rechthoekige illustraties van fabels van La Fontaine. (afb. 8) Ik vroeg eigenares Gay Wirth of ze wist dat dit representaties van fabels van La Fontaine waren en ik benoemde voor haar de fabels die waren afgebeeld. Ik vroeg of de tapijten te koop waren. ‘Nee,’ antwoordde ze. ‘Ze horen op dit moment bij onze inrichting. Maar ik zal met genoeg contact met u opnemen wanneer we dat veranderen.’ Ik keek met verlangen uit naar die dag!

Enkele jaren later was ik terug en wees naar de tapijten. Mevrouw Wirth antwoordde dat ze ‘gereserveerd waren voor een priester uit Chicago’. In een prettige dialoog liet ik haar weten dat ik die priester was en dat ik uit Omaha kwam. Maar de tapijten bleven hangen. De tijd verstreek en ik hoorde niets meer. In 2018 bezocht ik toevallig dezelfde oude vriend die gesuggereerd had dat ik een lijst zou maken van mijn fabelboeken. Midden in dat aangename bezoek vroeg ik mij af wat er gebeurd was met Wirthmore Antiques. Het bleek dat ze nog steeds bestonden maar van winkelpand veranderd waren. Ik belde en mevrouw Wirth was blij dat ik dat deed. ‘Oh, pater, we waren uw naam kwijtgespeeld. We hebben de tapijten nog steeds. Zou u morgen kunnen komen?’ Ik kwam en ze haalde de twee prachtige tapijten tevoorschijn die ik vanaf het eerst moment bewonderd had. Net toen ik wilde vragen: ‘En wat kosten deze twee?’ vertelde ze uit zichzelf dat ze de avond tevoren de fabelcollectie op het internet bekeken had en dat ze me de twee tapijten cadeau wilde doen! Wat een geweldig cadeau! Ik herinner me dat, toen ik tijdens de treinreis naar huis de restauratiewagen wilde bezoeken, ik de tapijten, netjes ingepakt in de antiekwinkel, op mijn schouder meenam. Ik wilde ze in het oog blijven houden!



6

Ik keerde uit Washington terug naar Creighton en werd daar al snel het hoofd van het gecombineerde departement Klassieke en Moderne Talen en bovendien de superior van het seminarie dat ik twaalf jaar eerder had helpen stichten.

Deze tijd bracht een belangrijke nieuwe ontwikkeling voor de collectie. Die begon duidelijk de grenzen van een 'persoonlijke' verzameling te overstijgen. Onder de vele vragen die rezen door de uitdijende omvang van de verzameling, was de vraag naar het huisvesten van een dergelijke collectie in ons oud seminariegebouw. Vuur was een gevaar, maar – zoals verschillende 'boekenmensen' me waarschuwden – de echte vijand van boeken kan water zijn. We liepen het gevaar dat een kleine brand in een deel van het gebouw de brandweer ertoe zou brengen om het hele gebouw te blussen! Maar een dieperliggend probleem was dat deze collectie intussen thuishoorde in een universiteits- of onderzoeksbibliotheek. Onze jezuïetenprovincie bood de collectie in het midden van de jaren negentig

Afb. 8. Een van de twee tapijten van Gay Wirth, Wirthmore Antiques, New Orleans.

aan Creighton aan en die nam dat aanbod graag aan en begon zelfs hulp te bieden bij de verdergaande ontwikkeling van de collectie. Het universiteitsblad *Window* zette de gift in het zonnetje door er in het eerstvolgende nummer een hoofdartikel aan te wijden. (afb. 9) Nu waren er externe middelen om de collectie te laten groeien. Die ontwikkeling bracht nieuwe kansen en nieuwe avonturen. Niet alleen ondersteunde Creighton de ontwikkeling van de collectie, maar ook ontdekten mensen de collectie makkelijker en zagen ze die eerder als iets waaraan ze konden bijdragen.

Commentaar van een verzamelaar

De eerste tien of twaalf jaar was ik er trots op dat ik relatief weinig aan de collectie besteedde. Ik probeerde het bedrag te gebruiken dat een docent gewoonlijk aan zijn vakboeken besteedt. In de catalogus uit 1991 was de gemiddelde prijs van een boek 7,50 dollar. In 1994 was de gemiddelde prijs per boek 11,39 dollar. Financiering door de universiteit opende de mogelijkheid om significant oudere en duurdere boeken aan de collectie toe te voegen. Hoewel het niveau van ondersteuning geschommeld heeft in de 25 jaar dat de collectie eigendom was van Creighton, ben ik dankbaar voor de vrijgevigheid van de universiteit, in eerste instantie via haar presidenten/rectoren en later als deel van het budget van de bibliotheek. De bestuurders hebben me aangemoedigd om uit te kijken naar koopjes en eropaf te gaan, en ik hou van onderhandelen! Een verzamelaar zal altijd voor de vraag komen te staan hoeveel hij wil investeren in zijn verzameling. Ik ben er trots op dat ik een champagnecollectie opgebouwd heb met behulp van een bierbudget.

Afb. 9. *Window*, het universiteitsblad van Creighton, omslag, lente 1996.



6 Een gewaardeerde gift

Barbara Markuson uit Glenwood, Iowa ging in augustus 2010 kleiner wonen en had iets in haar bezit met een rijke geschiedenis. Een aantal jaren eerder had haar man Stanley, die in Barbados werkte, daar een serveerschaal van Spode (een Engelse porseleinfabriek) gezien met de respectabele omvang van 51 x 38 cm. De schaal bevatte een afbeelding van de fabel *Het paard en de beladen ezel*. (afb. 10) Ze was in de jaren dertig van de negentiende eeuw ontworpen als deel van een serie van Spode. Stanley kocht de schaal en hield ze tijdens de vlucht terug op zijn schoot, omdat hij wist dat Barbara van mooie dingen hield. De schaal is uitgevoerd in de relatief zeldzame zwarte stijl. Toen Barbara zich in 2010 afvroeg aan wie ze dit familie-erfstuk zou kunnen geven, vond ze de fabelwebsite van Creighton: www.Creighton.edu/Aesop. Ze belde Michael LaCroix, de directeur van de Reinert-Alumni bibliotheek van Creighton University, om te vragen: 'Is die pater Carlson wel een betrouwbaar type?' Gelukkig was directeur LaCroix positief genoeg in zijn antwoord om te zorgen dat ik contact mocht opnemen met mevrouw Markuson en naar Glenwood mocht rijden om deze grote schaal in ontvangst te nemen. Het was een reuzeprettige ontmoeting, maar de vijftien meter van haar woonkamer naar mijn auto was de langste wandeling van mijn leven! Hoewel ze de schaal heel goed had ingepakt, was ik doodsbang dat ik zou struikelen of de schaal zou laten vallen. Ik was trots dat ik dit precieuzie stuk kon toevoegen aan de tentoonstelling van de collectie in het Joslyn Museum, waarover verderop meer.

7

Creighton bood nog een ander keerpunt toen ik in 1997 genomineerd werd als U.S. West Fellow om voor een jaar deel te nemen aan een intensief seminarie om de wetenschappelijke staf te trainen in het gebruik van computers. Er was weinig twijfel – noch in mijn hoofd noch in dat van de mentor die het seminar leidde – dat onze verzameling boeken en objecten op een hoger niveau te krijgen dan Word-bestanden en haar

toegankelijk te maken via het internet mijn project voor dat jaar zou zijn. Geen gedrukte catalogi meer! Het project dat ik begon, was het omzetten van de gegevens over de 2800 boeken uit de collectie van eenvoudige Word-documenten naar krachtige databases en HTML-documenten. Experts rieden twee databaseprogramma's aan: FileMaker Pro als gebruiksvriendelijk en Access als krachtig. Ik koos beide en ontwikkelde manieren – die ik nog steeds gebruik – om in Access te catalogiseren en de informatie dan om te zetten naar FileMaker Pro en vandaar naar documenten in HTML of Word. Ik vind zowel FileMaker Pro als Access nog steeds nuttig. Een verzamelaar in mijn schoenen moet bijvoorbeeld midden in een boekwinkel in staat zijn om te controleren of een boek zich al in de collectie bevindt of niet.

Afb. 10. Schaal van de Engelse porseleinfabrikant Spode, *Het paard en het muildier*. Geschenk van Barbara Markuson, 2010.





Afb. 11. YouTube-video voor de Joslyn-fabeltentoonstelling, januari 2018.

Dit seminarie gaf me ervaring en gemak in het uitproberen van dingen op de computer. Als docent en presentator was ik me ook heel bewust van de noodzaak om het zoeken en vinden van informatie gemakkelijk en uitnodigend te maken. Sommige doelen haalde ik niet, zoals het gemakkelijk doorzoekbaar maken van de collectie voor bezoekers van de website. Maar ik vond diverse manieren om mensen toegang te geven tot onze boeken en objecten en tot mijn beoordelingen daarvan als hulpmiddel om fabels te begrijpen en ervan te genieten. (afb. 11)

Een vervolg-seminarie in 2008 leerde me video's te maken als deel van de collectie. Onze mentor hamerde erop dat we een huisstudio moesten maken en onze eigen video's moesten produceren. Die ervaring leidde tot YouTube-video's over ongewone fabelobjecten, groepen verhalen en voorwerpen in een museum, waarover verder in deze bijdrage meer.

Als lezers beginnen te vermoeden dat ik graag nieuwe en uiteenlopende dingen doe, dan hebben ze gelijk. Op YouTube zijn video's te vinden

die ik gemaakt heb, met onderwerpen die variëren van religieuze overwegingen tot Griekse tragedies, van *buckyballs* (vervormbaar speelgoed) tot modeltreinen in miniatuurlandschappen. De ervaring met video's gaf me ook meer zelfvertrouwen om te functioneren als presentator in video's over fabels die werden gemaakt door professionele videografen. Een daarvan siert nog steeds de eerste pagina van onze fabelwebsite.

Commentaar van een verzamelaar

Deze ervaringen met computer en video raken aan een centrale vraag voor een verzamelaar: hoeveel – en hoe – wil de verzamelaar zijn collectie met anderen delen? Als ik nu terugkijk, zie ik dat ik mijzelf lang te veel beperkt heb tot het uitbreiden van de collectie. Het was mijn overtuiging dat het aan anderen was om uit te maken wat er daarna mee zou gebeuren. Mijn eigen instincten als docent en communicator brachten me echter geleidelijk van dat standpunt af. In een eerder stadium had een vriend de collectie bezocht en me een hele reeks aanbevelingen gegeven over manieren om de collectie beter onder de aandacht te brengen. Ik had ze weggegooid. Ik genoot te veel van de collectie om bezorgd te zijn over het toekomstige gebruik ervan. In deze latere jaren brachten de ontwikkeling van de collectie en die communicatieve instincten, gestimuleerd door de ervaringen tijdens het seminar, me ertoe om de collectie steeds breder te gaan delen.

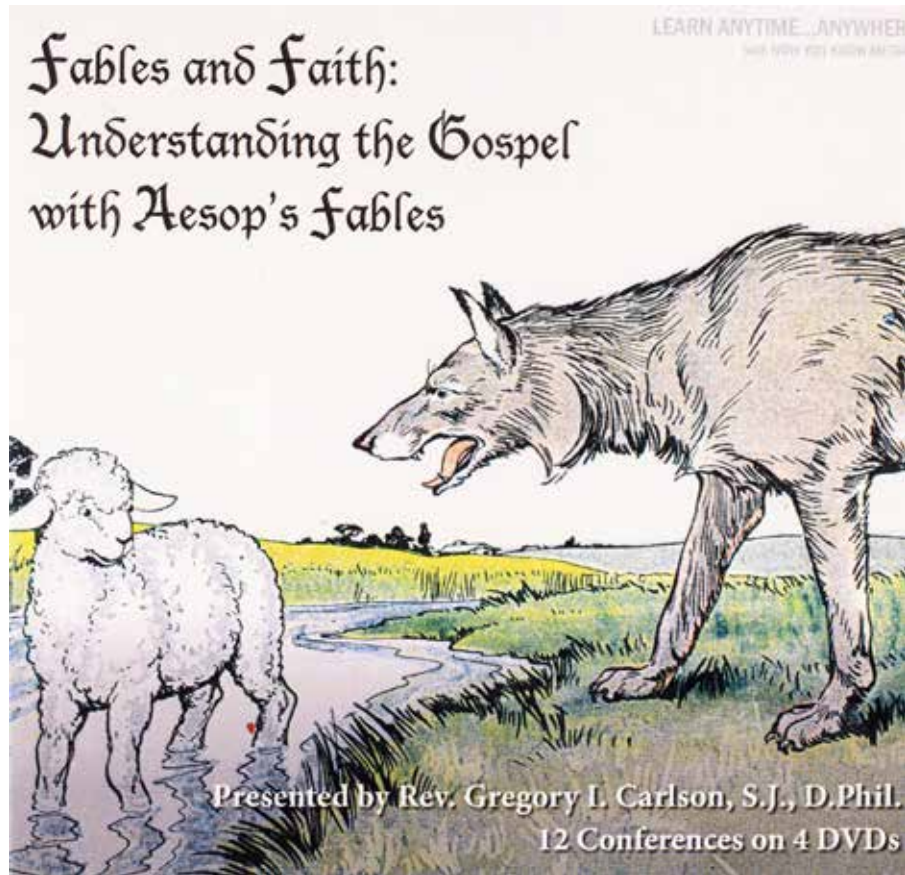
Ik genoot al heel lang van het vertellen van fabels en het stimuleren van mensen om ze te ervaren. Nu begon ik te zoeken naar andere manieren om dat te doen. Ik ben de seminariementor Wayne Young erg dankbaar omdat hij mij aanspoorde om creatieve manieren te zoeken om meer mensen ertoe te brengen van fabels te genieten. Mijn groeiende belangstelling voor het verder uitbreiden van het net van betrokkenheid kreeg een krachtige impuls in 2012. Een collega had me aanbevolen bij 'Now You Know Media', thans bekend als 'Learn25', een producent van dvd-video's in hoge kwaliteit over rooms-katholieke

theologie en spiritualiteit. Directeur Michael Bloom nam contact met me op en vroeg of ik eraan wou bijdragen. Toen ik tegenstribbelde en zei dat hij waarschijnlijk hoger aangeslagen geleerden wilde, drong hij aan en zei dat hij ook goede docenten wilde. Ik geloof dat ik dat ben. Hun format is uitdagend. Zij produceren in hun opnamestudio's in Rockville Maryland sets van twaalf dvd-conferenties, elk 25 minuten lang. De conferenties moeten op basis van korte aantekeningen gegeven worden, niet voorgelezen van een uitgeschreven tekst. Michael vroeg me erover na te denken.

Ik vroeg mijn goede jezuïtische vriend Fr. Larry Gillick om advies en hij greep met beide handen de kans om te zeggen: 'Greg, doen!' Larry was me al enige tijd aan het aansporen om een 'fabelretraite' te geven, waarop mijn standaardantwoord was: 'Fabels zijn een ding en spiritualiteit een ander.' Ik ben blij dat Fr. Larry me aanmoedigde. Toen Michael en ik opnieuw spraken, zei ik dat ik een typische jezuïtische retraite kon aanbieden, opgesierd met poëzie en visuele objecten, of dat ik de moderne spiritualiteit kon verkennen via fabels en parabels. Zijn antwoord was: 'We nemen ze allebei.' In een van de meest inspannende weken van mijn leven nam ik 24 lezingen op in vijf dagen in hun geluidsdichte en geklimatiseerde studio. Tegen vrijdagavond was ik uitgeput maar gelukkig! (afb. 12)

Ik was ook gelukkig omdat ik twee grote liefdes uit mijn leven bijeen had kunnen brengen: de jezuïtische spiritualiteit en fabels. De 'Now You Know'-video-opnamen hielpen me om deze twee energieën te integreren. Ik denk dat mijn diepste verlangen is christen en priester te zijn. En ieder van ons leert, geloof ik, zijn of haar roeping te volgen op zijn of haar manier. We vinden – of zoeken in elk geval – allemaal manieren om de energieën in ons leven te integreren. Mijn energieën waren nooit met elkaar in conflict geweest, maar nu genoot ik van een manier waarop ze elkaar versterkten. Dat was een geschenk! Ik stel op prijs wat Michael en Larry deden om mijn wereld wederom groter te maken.

Het gebruik van de computer reveleerde voor mij ook een ander aspect van verzamelen. Van de eerste 2800 boeken die als collectie aan Creighton waren gegeven, kon ik mij afzonderlijke boeken vrij precies



Afb. 12. Now You Know Media DVD
Set: *Fables and Faith: Understanding the
Gospels with Aesop's Fables.*

herinneren. Het kon best zijn dat ik me niet precies herinnerde waar een specifieke tekst of illustratie vandaan kwam, maar ik herkende ze heel snel. Sinds die tijd hebben de pure omvang van de collectie en de onvermijdelijke verzwakking van het geheugen ertoe geleid dat ik nu het catalogiseren van een 'nieuw' boek voltooi alleen maar om me te realiseren dat we het al hebben! Dat is een oorzaak van het aanzienlijke aantal dubbele exemplaren dat we in de collectie hebben. Een andere oorzaak is dat vrienden me een aantal boeken schonken, waarvan sommige zich al in de collectie bevonden.

7 Een verloren boek

Een van de grote verkopers van tweedehandsboeken die ik gekend heb, is Peter Howard van Berkeleys Serendipity Books. Als een van de centrale figuren in de literaire Bay Area, dreven Peter en zijn vrouw Alison een archetypische tweedehandsboekwinkel: overal boeken, boeken op de planken, boeken in dozen op de vloer, boeken in stapels. Zij wisten van mijn belangstelling voor fabels en hielden daar rekening mee. Het jaarlijkse bezoek aan mijn broer in San Francisco impliceerde een bezoek aan Serendipity. Ik liep altijd direct naar de speciale plank achterin die gereserveerd was voor fabelboeken en voor mij. Peter placht iets te zeggen als: 'Ik geloof niet in godsdienst, pater, maar ik geef u twintig procent korting als u voor me bidt!'.

Al voor mijn bezoek met Kerstmis in 2008 had Peter me laten weten dat hij een ware schat gevonden had, namelijk de *Historia vitae fortunaeque Aesopi, cum fabulis illius* door Joachim Camerarius uit 1544 ('Een verslag van het leven en de lotgevallen van Aesopus, met zijn fabels'). Ik wist van die editie en was opgewonden om ze in mijn handen te kunnen houden, hoewel ik weinig aandacht besteedde aan de precieze titel. Dit dure boekje stond bekend als een echt topstuk binnen de vroege fabeldrukken. Het zou het oudste boek worden in onze verzameling. We onderhandelden en kwamen een prijs van 2.000 dollar overeen. Ik was in vervoering omdat ik het boek kon krijgen! Ik lette er nauwelijks op dat de rug van het boek maar één woord van die lange Latijnse titel bevatte: *Historia*.

Na nog een vakantiereis om mijn zus aan de andere kust te bezoeken en na de grote drukte van het begin van een semester was het tijd om dit belangrijke boek te catalogiseren. Ik kon het niet vinden! Ik zocht overal. Ik vond het afschuwelijk dat ik zo'n duur boek verloren had. Wat onachtzaam van me! Ik belde Peter: had ik het bij hem laten liggen? 'Nee', was het stellige antwoord, maar ik twijfelde. Intussen verloor Peter uiteindelijk zijn strijd met een slechte gezondheid en zijn winkel en voorraad werden snel verkocht. Ik vroeg me af of mijn Camerarius voorgoed verdwenen was, verloren in zijn voorraad. Toen ik mijn zus het jaar daarna bezocht, keek ik zelfs onder het logeerbed om te zien of ik het verloren boek daar had

neergelegd! Ik vond inderdaad een van mijn boeken onder het bed, maar niet onze Camerarius!

Toen ik enkele maanden later schoonmaakte, moest ik ook de planken in mijn kamer afstoffen, inclusief een boek dat ik voor een oud geschiedenisboek (*Historia*) aanzag dat iemand me gegeven had. Toen ik het boek opendeed, realiseerde ik me dat de Camerarius al die tijd gewoon op mijn plank had gestaan! Toen was ik als de huisvrouw in het evangelie die een feestje geeft als ze haar verloren munt terugvindt.

8

In 1999 leidde een familiereünie in Milwaukee tot een uitstap die mijn moeder, zuster, broer en ik allemaal leuk vonden. ‘Laten we naar de vlooiemarkt gaan.’ We beschouwden onszelf allemaal als kenners van speelgoed. Sommigen van ons hadden een tijdlang in verschillende delen van de wereld geleefd. We vonden het leuk om oud speelgoed te vinden, met name speelgoed uit andere landen. En ik keek altijd uit naar fabelboeken en kwam ze ook vaak tegen op vlooiemarkten. Op deze vlooiemarkt kreeg ik een verrassend antwoord van een van de verkopers: ‘Zoek dat op Ebay.’ ‘Wat is Ebay?’ vroeg ik toen de familie weer bij elkaar was. Nou, in de afgelopen 21 jaar heb ik geleerd wat Ebay is!

Commentaar van een verzamelaar

Ik blijf me verbazen over de verschillende manieren waarop fabels opduiken op Ebay. Bekijk de dingen eens die ik de afgelopen paar weken gevonden heb:

- een Spaanse versie van de fabels van La Fontaine uit 1944;
- postzegels uit Macau van 2018 waaronder De jongen die ‘wolf’ riep en andere fabels;
- een geborduurde kussensloop met een afbeelding van *De vos en de raaf*;
- pamfletten over fabels uit Rusland en de Filippijnen;
- kaarten uit ‘Shreddies’ (ontbijtgraan) van Nabisco uit Canada in het Engels en het Frans;
- een tweetalig boek met vossenfabels in het Kroatisch en het Engels;
- een Japanse catalogus van het werk van Chagall over fabels;
- silhouettekeningen uit 1923 voor kinderen om na te tekenen.

En de lijst gaat maar door.

Rond dezelfde tijd werd ik me bewust van twee websites met gebruikte boeken en begon die ook te gebruiken: AbeBooks en ZVAB (Zentrales Verzeichnis Antiquarischer Bücher). Zij zijn regelmatig de leverancier geweest van geweldige vondsten. Het internet heeft de boekverkoop veranderd, vaak in negatieve zin, maar deze gebruiker heeft er zeker ook van geprofiteerd doordat het me bewust gemaakt heeft van de hoeveelheid dingen die verkrijgbaar is. Als een verzamelaar meen ik dat er niets gaat boven het binnenlopen in een winkel, maar de internetervaring heeft die primaire beleving aangevuld en de collectie verrijkt.

Terzijde: in de eerste tien jaar of zo kwam één ervaring verrassend veel voor. Als ik een winkel binnenkwam, vroeg ik naar fabelboeken. Als het antwoord was: ‘Ik ben bang dat we niets voor u zullen hebben’, dan werd dat antwoord in bijna 100% van de gevallen gevolgd door het vinden van een fabelboek dat nieuw voor me was! Als de eigenaren daarentegen zeiden: ‘Oh, ik heb heel wat voor u’, dan waren dat over het algemeen dingen die ik al elders had gevonden. Helaas is die correlatie veranderd doordat het aantal boeken in de collectie is toegenomen en het aantal boekhandelaren afgenomen. Het is moeilijker en moeilijker geworden om bij het napluizen van de planken van boekhandelaren boeken te vinden die we nog niet hebben.

8 *Zo veel voorwerpen! Zo veel soorten voorwerpen!*

Ik ben niet alleen verbaasd geweest over de *diversiteit* in de presentatie van fabels maar ook over de verbazingwekkende *soorten* van voorwerpen die ik gevonden heb en de *aantallen* daarvan die ik ben tegengekomen. Het patroon van mijn vondsten neigt naar herhaling: ik wist niet dat iets bestond. Dan vond ik er een of twee. Ik begon serieus te zoeken. Dan vond ik er veel!

Hier wat informatie over bijzondere voorwerpen:

Kaarten: ik heb meer dan 3.500 kaarten gevonden. De meeste zijn post- of betaalkaarten. Ik heb zestien andere soorten kaarten gevonden.

Serviesgoed: ik verzamelde series serviesgoed met fabelthema's van acht producenten, waarvan de collectie ongeveer tachtig onderdelen bevat: borden, schalen, een kop, schotels en serveerschalen. Van serviesgoed dat niet tot een serie behoort, zijn er nog 196 andere voorwerpen, waaronder negentig borden.

Postzegels: ik heb postzegels met fabels erop gevonden van 27 landen.

Vloeipapier: de collectie telt 111 verschillende soorten vloeipapier, met daarop advertenties van 37 bedrijven.

Luciferdoosjes: we hebben in de collectie dertig Franse, achttien Russische en vijf Britse luciferdoosjes.

Knopen: ik heb 21 verschillende afbeeldingen van fabels gevonden op knopen, dezelfde afbeeldingen in verschillende formaten niet meegerekend.

Tegels: de verzameling telt zeven series van tegels, met in totaal 28 verschillende tegels.



Afb. 13. Jean-George Vibert, *La Cigale et la Fourmi* ('De krekel en de mier').
Joslyn Art Museum, Omaha.

9

In de vroege jaren 2000 had ik opnieuw een uitdagende bestuurlijke baan binnen de jezuïetenorde in Berkeley, Californië. Opnieuw bestond een deel van mijn ontspanning erin te genieten van de vele boekhandels in deze streek en van de boekwinkels die ik vond gedurende mijn beroepsmatige reizen naar de Filippijnen en andere delen van Azië en Afrika.

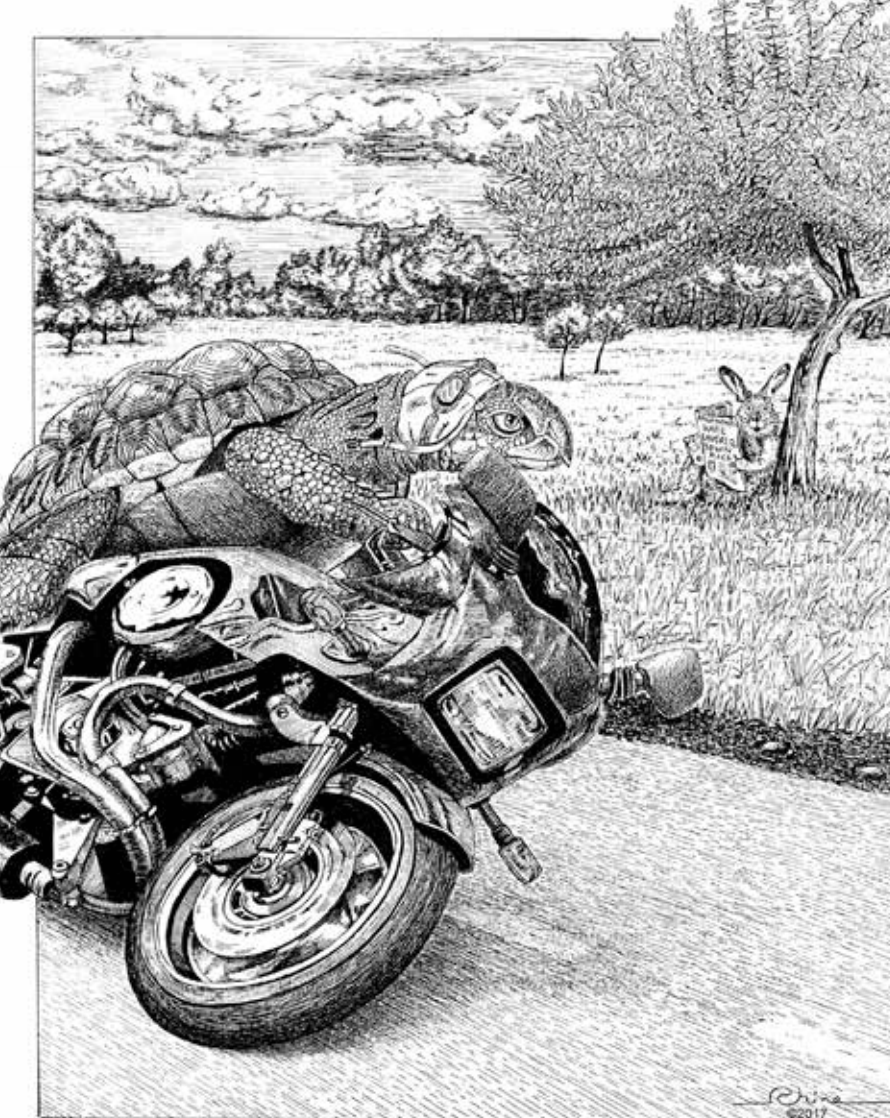
Toen ik terugkeerde naar Creighton was ik blij om meer tijd te hebben voor de collectie en om er dicht bij te zijn. Ik zocht naar manieren om meer mensen uit te nodigen en mijn plezier in fabels te delen. Een van die manieren bleek bijzonder vruchtbaar te zijn. Creighton bood (en biedt) een serie van zondagmiddaglezingen aan in het uitstekende Joslyn Art Museum, dat maar een paar blokken van de campus verwijderd is. Rondleidingen die ik mijn studenten daar tijdens mijn cursussen

wereldliteratuur gegeven had, maakten me bewust van een fascinerend schilderij dat daar hing, Jean-George Vibert's *La Cigale et la Fourmi*. (afb. 13)

Hoe meer ik te weten kwam over de Franse representaties van de fabel van *De krekel en de mier*, hoe verrassender dit schilderij werd. Net zoals La Fontaine de traditie van die fabel veranderd had, zo had Vibert de toepassing ervan veranderd. Ik geloof dat La Fontaine de krekel als zichzelf presenteert, als een artiest die een beloning vraagt voor het betoveren van iedereen die wil luisteren. Vibert presenteert de gierige mier als een goed gevoede monnik, met wild op zijn rug en nog meer op zijn paard, maar die het verzoek van een artiest om een beetje eten verwerpt. Bovendien verplaatst hij de scène van bij een huis (wat de normale situatie is) naar een weg, waar de mier-monnik de krekel halfdood achter wil laten, wat de barmhartige Samaritaan niet deed. Wat een gelukkig toeval dat ons eigen Omaha-kunstmuseum deze fascinerende antiklerikale herinterpretatie van een cruciale fabel bezat.

In 2011 verzorgde ik een van die zondagmiddaglezingen. De curator vroeg me na afloop: 'Doe je ook tentoonstellingen?' Mijn reactie was er een van een beetje verbazing en meer dan een beetje verlangen. Ze waarschuwde echter dat het Joslyn Art Museum te maken had met een directiewisseling. Zou ik kunnen wachten en pas in de toekomst een voorstel voor een tentoonstelling doen? Midden in een druk leven noteerde ik de suggestie en ging verder met andere dingen.

Een paar jaar later nodigde de Lied Art Gallery, die zich op de campus in het Fine Arts-gebouw bevond, me uit om na te denken over het presenteren van een fabeltentoonstelling. Ik stemde niet alleen toe, ik ging ook terug naar het Joslyn om te vragen wat mogelijk was. In de hoop een tentoonstelling te kunnen realiseren, bood ik in 2016 drie uitstekende studenten kunst een tutorial aan om hen de wanordelijke verzameling fabelobjecten te laten bekijken die ik intussen verworven had, en suggesties te laten doen over wat goede voorwerpen zouden zijn om tentoon te stellen. Al vlug maakten we een afspraak met de directeur



Thundering Horrid Ho

LIED ART GALLERY

This exhibition is the
Creighton Honors
a show that would
and cultural objects
complement the s
Fable Differently, at
the diverse uses of

I See That Fo

JOSLYN ART MUSEUM

Tortoise and the Hare, 2017, P
www.hebrewArt.com
Used with Permission

Afb. 14. Poster voor de tentoonstellingen
in het Joslyn Art Museum en in
Creighton Exhibits, met gebruik van een
tekening van Adam Rhine.

en de curator van het Joslyn voor een bezoek. De studenten en ik haalden veelbelovende voorwerpen tevoorschijn. Onze gasten bekeken ze met interesse en zeiden dat ze bij ons terug zouden komen. Een paar maanden later kwam het heugelijke bericht dat het Joslyn een tentoonstelling zou sponsoren. Tot mijn verbazing zouden wij het merendeel van de inhoudelijke organisatie moeten doen. Dat had ik niet verwacht! Tot mijn vreugde slaagden we erin om de tentoonstellingen in het Joslyn en op de campus parallel te laten lopen en op elkaar te betrekken.

Een deel van het geluk bij dit momentum was dat je op een goede *liberal arts*-universiteit als Creighton collega's en honor-studenten (talentvolle studenten die naast hun studie extra universitaire activiteiten verrichten) kunt betrekken bij fascinerende creatieve ondernemingen. Een collega kunst en ik gaven een groep honor-studenten een cursus waarin ze onderzoek deden rondom de tentoonstelling in het Joslyn. Die cursus had als titel *I See That Fable Differently* ('Ik zie die fabel anders'). Lezers van dit artikel zullen niet verbaasd zijn dat ik juist die titel koos. Voor elk van de circa dertien fabels in de tentoonstelling boden we ten minste twee verschillende interpretaties, voorzien van verschillende teksten. Tegelijkertijd ontwierpen de honor-studenten zelf de tentoonstelling voor de campus, met als titel: *Thundering Tortoises and Horrified Hares: Aesop in Popular Culture* ('Donderende schildpadden en verschrikte hazen: Aesopus in de populaire cultuur'). Zij kozen de voorwerpen, maakten ze gereed voor de tentoonstelling, schreven de bijbehorende toelichtingen en ontwierpen de lay-out van de presentatie. (afb. 14)

Commentaar van een verzamelaar

Het is zeker een droom geworden van deze verzamelaar om mensen te laten genieten van de dingen die ik bij elkaar heb gebracht. Ik maakte een introductie op video bij de Joslyn-tentoonstelling en ik gaf rondleidingen op beide tentoonstellingen, want ik geniet ervan om mensen te helpen zicht te krijgen op wat creatieve artiesten hebben gezien in deze eenvoudige verhaaltjes. Ik vond rondleidingen geven fantastisch.

9 Een gelukkige vondst

In 2006 ontdekte ik het bestaan van een exemplaar van Francis Barlows zeldzame eerste editie van *Aesop's Fables with his Life: in English, French, and Latin, Newly Translated*, gepubliceerd in 1666. De meeste exemplaren daarvan werden vernietigd tijdens de Grote Brand van Londen in datzelfde jaar. Barlows 112 krachtige composities, die hij zelf etste, hebben de traditie van fabelillustraties sindsdien voortdurend beïnvloed. Het boek brengt teksten in het Latijn, Frans en Engels bij elkaar. Het vertegenwoordigt ook een fase in de geschiedenis van het drukken, aangezien de drukkers hier teksten en illustraties in twee fasen op dezelfde pagina moesten drukken, want dat kon niet gelijk. Die twee arbeidsgangen zijn zichtbaar in het eindproduct.

Een jonge Californische familie had een exemplaar van dit boek geërfd en wilde er een goede thuis voor vinden. Toevallig woonde ik in de buurt. We onderhandelden een tijdje en waren allebei blij dat deze schat onderdeel werd van de collectie.

Twee geschiedschrijvers van het fabelgenre prijzen Barlow, die 'fabelillustraties veranderde van humoristische pantomime of gestileerde moralistische toneelstukken in vaak ontroerend huiselijk drama' (Edward Hodnett). Barlow bereikte 'een graad van geloofwaardigheid die het kenmerk is van uitstekend illustreren' (Anne Stevenson Hobbs).

Barlow zou jaren later een tweede druk uitbrengen, waarin ook het leven van Aesopus was opgenomen. Die druk is veel minder zeldzaam dan de eerste druk uit 1666. Ik kijk vaak naar een afbeelding in een nieuw boek en zeg: 'Ja, dit beeld gaat terug op Barlow'.

The Wolf in Sheeps Clothing.

23



A Wolfe to Act more safely a surprize
 Did wth a fleecy veit himselfe disguise
 Whilt y^e dull sheepe wth this tale vnde hee moost

Annoyes the pastures & subverts whole flocke,
 At last ynnast, his life these spoyle allayd
 Which waf to a deserved Halter payd.

Hypocrysie dreyst like a seeming Saint

Improves its guilt by that religious paint.

Afb. 15. De wolf in schaapskleren was er bijna mee weggekomen. Maar toevallig was de schaapherder die avond hongerig en hij nam het grootste 'schaap' in zijn kooi om op te eten. Toen hij de vermomde dief ontdekte, stelde hij hem publiekelijk ten voorbeeld.

10

De collectie kon drie jaar later opnieuw een reuzensprong voorwaarts maken. Het is geen geheim dat de financiering van universiteiten al enkele jaren moeizaam gaat. Creightons ondersteuning van de fabelcollectie is gedurende deze jaren waarin de broekriem werd aangehaald, teruggelopen tot een derde van wat het placht te zijn. Snel nadat de collectie eigendom van Creighton was geworden, had het acquisitiepersoneel van de bibliotheek pogingen gedaan steun voor de collectie te verwerven, maar zonder al te veel succes. Nu greep de Dillon Foundation in Lincoln, Nebraska, op een prachtige manier in. Zij brachten niet alleen voor de komende vijf jaar het budget voor nieuwe aankopen terug tot het eerdere jaarlijkse niveau, maar zij maakten ook een verbijsterende majeure aankoop mogelijk.

Als ik 's avonds te moe ben om nog productief te zijn, dan kijk ik soms naar fabelaanbiedingen op de favoriete websites die ik eerder heb genoemd: Ebay, ABE en ZVAB. Soms begin ik niet met de goedkoopste maar met de

duurste. Op een nacht werd ik verrast. Op ABE werd een volledige editie van Chagalls 102 etsen bij fabels van La Fontaine aangeboden voor 55.000 dollar. Onze collectie had het geluk gehad om twee van die etsen los te kunnen kopen. Ze kosten normaal 1.500 tot 2.000 dollar per stuk. Ik dacht bij mezelf: 'Als iemand het geld ervoor had, dan was deze complete



Afb. 16. Marc Chagall, *Het varken, de geit en het schaap*, ets, 1952.

editie een koopje!’ Een paar dagen later suggereerde ons aankoopteam me om een voorstel te schrijven dat ze konden indienen bij de Dillon Foundation. Waarom zou ik de aankoop van een complete originele Chagall-editie van La Fontaines fabels niet in dat voorstel opnemen, vroeg ik me af. Stel je mijn verbazing voor toen de Foundation ons voorstel honoreerde!

Chagall geeft aan La Fontaine een volstrekt eigen lyrische en zelfs mystieke sfeer. Hij kan bovendien doordringen tot het pathos van een scène. Hij doet dat in afbeelding 16 waar de geit en het schaap kalmpjes in de kar van de boer naar de markt gaan, maar het varken schreeuwt. Het varken weet heel goed dat de markt niet alleen de melk en de wol van de andere twee dieren wil, maar ook geslacht vlees. Het heeft reden om verontrust te zijn.

Commentaar van een verzamelaar

De Dillon Foundation gaf de collectie een werkelijk majeur bezit, iets waarop ik nooit had kunnen hopen met onze normale middelen. Zij gaf ook een impuls aan de ontwikkeling van de collectie voor vijf jaar in een tijd waarin universiteiten wereldwijd hun middelen zagen slinken. De schenking heeft natuurlijk ook mijn zelfvertrouwen doen groeien. Omdat de passie tot verzamelen altijd persoonlijk is, veronderstel ik dat iedere verzamelaar zich afvraagt of hij of zij ‘in isolatie’ verzameld heeft. ‘Is dit uitsluitend mijn eigen gekte?’ Ik denk dat heiligen zich soms hetzelfde afvragen. Wat geweldig dat dan een groep van buitenstaanders de wijsheid, de schoonheid, en misschien gewoon de passie van iemands keuze goedkeurt.

10 Een controversieel boek

Geschiedenissen van fabelillustraties geven vaak veel aandacht aan schimmige edities, bijvoorbeeld met betrekking tot het politieke gebruik van fabels: *Les Fables de La Fontaine et Hitler*, uitgegeven met illustraties door J.-Y. Mass en D. Collot in 1939 vóór Hitlers invasie van Frankrijk. De tekst op de achterflap van een recent facsimile stelt het correct: ‘Cet album, textes et dessins, dénonçait la férocité et la mégalomanie du chancelier allemand’ (‘Dit album, zowel teksten als afbeeldingen, stelt de woestheid en de megalomanie van de Duitse kanselier aan de kaak.’) De teksten van de fabels zijn hier identiek aan die bij La Fontaine, maar de bijtende satirische illustraties – zoals hier van de melkmeid die droomt van haar toekomstige aanwinsten – maken een enorm verschil! (afb. 17)

Ik wist al jaren van het bestaan van dit boek en begon te twijfelen of ik er ooit een exemplaar van zou vinden. Die facsimile had mijn wil om er een te vinden alleen maar vergroot. Ik was in de gelegenheid om iedere paar jaar een reis naar Europa te maken. Ongeveer een maand voor een van die zomerreizen in 2014 zei ik tegen mijn broer John en zijn vrouw Susie: ‘Dit jaar wil ik dat Hitlerboek vinden.’ Ik had het nog nooit in mijn handen gehad. Kort daarna was ik verbaasd om de originele uitgave uit 1939 op Ebay te vinden. Ik had het nog nooit eerder aangeboden gezien, daar niet en elders ook niet. De gebruikelijke week tussen het begin en het eind van een veiling op Ebay was een spannende tijd voor me! Ik deed onmiddellijk een bod dat hoger lag dan het minimum voor het boekje, 195,50 dollar. Mijn vuistregel als jager op oude boeken is altijd geweest en is nog steeds: ‘Als je het niet eerder gezien hebt, dan zul je het waarschijnlijk niet nog een keer zien. Koop het dus nu!’ Hoeveel was ik bereid te investeren in dit uiterst zeldzame boek? Hitler zou elk exemplaar dat opdook gedurende de lange bezetting van Frankrijk zeker hebben laten vernietigen. (Het exemplaar dat op Ebay geveild werd, bevond zich in Portugal, dat tijdens de Tweede Wereldoorlog neutraal was.)

De veiling zou die nacht rond 3 uur eindigen. Veel van het bieden op Ebay gebeurt in de laatste minuten en seconden. Ik kon het niet verdragen om

's nachts om drie uur achter de computer te zitten en het boek naar iemand anders te zien gaan! Ik bood meer dan duizend dollar en ging vele uren voor de veiling zou eindigen naar bed. Ik verwachtte het ergste, namelijk dat ik op zou staan om erachter te komen dat iemand anders hoger geboden had dan ik.

Tot mijn verbazing had niemand anders geboden. Ik had gezegevierd en dat voor de bodemprijs! Naderhand had ik een plezierig e-mailcontact met de verkoper en leerde van de krijgsgevangenschap van zijn vader gedurende de Eerste Wereldoorlog. Vanwege zijn toenmalige negatieve ervaringen met Duitsers had hij later met plezier dit anti-Hitlerboek gekocht. Toen de verkoper hoorde van het verloop van de biedingen, zei hij goedgehumeurd: 'Oh, ik wou dat ik de bodemprijs hoger had gesteld!'

Hoewel dit een kostbaar deel van de collectie is, heb ik ook geleerd dat het zeer controversieel is. De directeuren van beide instellingen waar de fabeltentoonstelling gehouden werd, waarschuwden me dat het boek negatieve reacties zou kunnen oproepen en dat het beter buiten de tentoonstelling gehouden kon worden. Hun wijze reacties hebben me iets geleerd over tentoonstellingen!



Afb. 17. *Les Fables de La Fontaine et Hitler*

11

Die gift van de Chagall-editie is een teken van wat ik zie als een toenemend positieve houding ten opzichte van de collectie in Creighton University. Net als bij de tentoonstelling van de collectie die de universiteit twee jaar geleden organiseerde, merk ik dat de universiteit wegen vindt om de collectie te steunen en uit te breiden. Veel van de activiteiten op dit terrein zijn het gevolg van de enthousiaste steun van David Crawford, de archivaris van de universiteit. Onder de prettige verrassingen die de universiteit te bieden heeft, zijn betere opslag en arbeidsruimte, het invoeren van een professioneel archiveringssysteem voor de objecten van de collectie, het aanschaffen van een krachtige nieuwe scanner die perfect geschikt is om oude en kwetsbare boeken volledig te scannen, aparte scans te maken van titelpagina's en inhoudsopgaven van elk boek, en de presentatie van heel veel illustraties uit de collectie op het internet. Zoals het kader over 'Een typisch en pijnlijk incident' laat zien, verrast het internet me soms door me bij een zoekactie te verwijzen naar de Carlson Fable Collection! Toen ik dit artikel begon te schrijven, was ik erg verheugd over een nieuw recent initiatief. Creightons 'Research and Development Team' is een virtueel museum van de fabelcollectie aan het maken, waarin bezoekers fabelobjecten kunnen manipuleren om er vanuit verschillende hoeken van te kunnen genieten. (afb. 18)

In verband met de ontsluiting van de collectie door Creighton verdient nog een andere persoon vermelding, want hij was bij heel wat van deze activiteiten betrokken. Richard Jizba, een fantastisch energieke collega van de bibliotheekstaf van Creighton, werd verliefd op de collectie toen hij gebruiksmogelijkheden aan het ontwikkelen was voor de 'Creighton Digital Repository'. Ik begrijp dat CDR een poging is om te ontsnappen aan de tredmolen van websystemen die om de zoveel tijd onbruikbaar, want achterhaald, worden. Met behulp van CDR hoeft een ontwerper van webpagina's niet langer opnieuw te beginnen bij het introduceren

Carlson Fable Collections



Afb. 18. Entree van het virtuele Aesop's Fables Museum, bevolkt door voorwerpen uit de collectie.



come back soon!

Introduction:

One of Fr. Greg Carlson's passions is fables. Fables often attract a certain attitude. A fable invites the listener to become more aware of the world. Fr. Carlson has been collecting fables for over thirty years.

Now the Carlson Fable Collection includes over 10,000 books and artifacts. "Aesop's Artifacts" are now available here. This may be the largest -- perhaps the most diverse -- collection of fable objects. There are segments of stories to read and over 35

Listen to Fr. Carlson discuss fables:

- Faith and Fables - Fr Carlson discusses his interest in fables and their application to the faith.
- Ignatius, Jesus, and Aesop - a discussion between Fr. Larry Gillick, S.J. and Fr. Gregory I. Carlson, S.J. (15 minutes each)

The opinions expressed on this web site are the personal views of Gregory I. Carlson, S.J., and not of Creighton University.

Collections in this community

Aesop's Artifacts

A wide assortment of Objects depicting fables.

Afb. 19.

Books of Fables

An Annotated Bibliography of Books of Fables.

Fable Illustrations

Illustrations taken from the books in the fable collection.

van een nieuwe generatie software, zoals FrontPage, Dream Weaver, Typo3 en Drupal. Ouder wordende mensen zoals ik houden er helemaal niet van om terug te moeten gaan en een website helemaal opnieuw te moeten maken! CDR staat de opslag en de presentatie van allerlei soorten materiaal toe en past dus goed bij deze collectie met zijn databases, afbeeldingen, films, PowerPoint, geluidsopnamen, enzovoort. Richard converteerde genereus alle databasegegevens voor bijna 10.000 boeken naar CDR-opslag en hij deed hetzelfde voor veel van de voorwerpen in de collectie. Hierdoor heeft de collectie nu precies het zoekstelsel dat zij nodig heeft. Het zal ieder woord vinden in ieder onderdeel van het stelsel, waar het ook is opgeslagen. Ik gebruik het zelf om verwijzingen te zoeken die ik jaren geleden maakte. De CDR voor de fabelverzameling is beschikbaar op <https://dspace2.creighton.edu/xmlui/handle/10504/72844>. (afb. 19) Richard stierf een jaar geleden plotseling en de universiteit ontdekt nog steeds bijzondere projecten die hij aan het ontwikkelen was.

Commentaar van een verzamelaar

De toenemende hulp van Creighton bij de collectie leidt tot vier bedenkingen: over persoonlijke initiatieven, over het catalogiseren van een verzameling, over de toekomst van deze collectie en over helpers onderweg.

Ik ben al jaren argwanend ten opzichte van iedere jezuïet die een dienst voor anderen ontwikkelt die van hem alleen afhankelijk is. Ik geloof dat elk van die diensten tegelijk zal sterven met de *Lone Ranger*-jesuïet die hem heeft ontwikkeld. Mijn enthousiasme voor fabels en mijn plezier om ermee om te gaan hebben me verhinderd te zien dat ik een dergelijke jezuïet aan het worden was. En daarom word ik nu geconfronteerd met de vraag: 'Is deze collectie verbonden met een groep die groot genoeg is om ervoor te zorgen dat zij overleeft en doorgaat zich te ontwikkelen als ik er niet langer mee kan

werken?’ Ik hoop dat het antwoord ‘ja’ is, omdat een significante groep aan de universiteit er de waarde van ziet. Ik betreur het dat er niet een enkele gepassioneerde voortrekker is om de ontwikkeling van de collectie te stimuleren. Richard was zo iemand en ik had op zijn belangstelling gerekend om de collectie verder te helpen na mijn tijd.

Met de kennis van nu kan ik over het catalogiseren van een collectie zeggen: ik wou dat ik onderweg preciezer was geweest. Over de boeken was ik nauwkeurig. Access bleek een bruikbare database te zijn en eerder meer dan minder informatie opslaan bleek een wijze beslissing te zijn. De uiterst nauwkeurige catalograaf van de universiteit, Jeanette Hilton, liep al die boeken in Access na en voegde een Library of Congress-nummer toe, waardoor de boeken van de collectie traceerbaar zijn geworden voor mensen van over de hele wereld. De voorwerpen catalogiseerde ik niet zo zorgvuldig als de boeken. Ik probeerde om, voor zover dat mogelijk was in een beperkte tijd, voor een beschrijving en een afbeelding van ze op internet te zorgen, maar er waren heel drukke periodes waarin ik zelfs daar niet in slaagde. Ik ben heel blij dat de universiteit de voorwerpen niet alleen zorgvuldig bewaart, maar ook een professioneel archiveringssysteem gebruikt om ze te catalogiseren. We betalen nu de prijs voor mijn gebrek aan competentie bij het zorgvuldig catalogiseren en voor mijn achterstand bij het catalogiseren van voorwerpen. We hebben nu twee verschillende catalogiseersystemen en een serie voorwerpen waarvoor we opnieuw moeten beginnen om er zoveel mogelijk informatie over te verzamelen.



11 *Een geschenk van onze eigen universiteit*

Rond 2018 brachten diverse zaken me ertoe aandacht te besteden aan John Ogilby. Een bevriende boekhandelaar, Jeff Weber, speelde met de gedachte een 'leaf book' te maken van Ogilby's schitterende en opvallende editie uit 1668 van de fabels van Aesopus en hij had mij gevraagd of ik een voorwoord wilde schrijven. Ieder exemplaar van ons boek zou een pagina bevatten van een exemplaar van de originele editie, dat nu in een abominabele conditie verkeerde. Ik had een snel ontwerp geschreven voor een mogelijk voorwoord voor dat boek. En sinds 2000 bevatte onze collectie een exemplaar van Ogilby's eerste uitgave van Aesopus, minder luxueus dan Ogilby's grotere uitgave uit 1668, maar toch een sprong voorwaarts in de Engelstalige waardering van Aesopus. Dit boek had prachtige illustraties van Franz Klein. Ik was ook gevraagd om te bepalen of het manuscript van een recente studie over Ogilby publicabel was. Te midden van al deze activiteiten liet de archivaris van Chreighton me weten dat een zorgvuldige inventarisatie van de leeszaal met bijzondere boeken drie boeken had opgeleverd waarvan hij dacht dat ze binnen de collectie zouden passen. Ik had in feite jaren geleden een balletje opgeworpen bij zijn voorgangers over het kostbaarste van deze boeken, maar had geen reactie gekregen. Het bleek dat Creighton een exemplaar in prima conditie bezat van Ogilby's meest ambitieuze onderneming, de 'olifantfolio' uit 1668, waarover de boekhandelaar en ik in gesprek waren. Dit boek bevat prachtige illustraties van Wenceslaus Hollar, Ogilby's herziene 'versvertalingen' en uitgebreide marginale noten, gedrukt in verschillende talen. Dit cadeau aan de collectie kwam juist op het moment dat ik een lezing aan het voorbereiden was ('Wat Ogilby deed voor Aesopus') voor het colloquium van de International Reynaerd Society in Praag. Het was een sensatie om de twee grote boeken in mijn handen te hebben waarmee Ogilby, een fascinerende ondernemer, de wereld van vertalen, uitgeven en marketing veranderde. (afb. 20)

Afb. 20. Hier is Hollars aantrekkelijke weergave van de hond die zijn stuk vlees in het water laat vallen om te happen naar het vlees van de hond die hij in het water ziet. Wat een prachtig en op een gunstig moment gegeven cadeau!



the Dog and Shadow.

Ik ben tot de overtuiging gekomen dat het heel dynamische proces om een collectie op te bouwen vaak in het begin het goed documenteren van iemands voorwerpen in de weg staat. Misschien impliceert de dynamiek van het verzamelen dat de verzamelaar moet blijven nadenken over de beste manier om informatie over de verzameling te organiseren. Ik wou dat ik de tijd en de kennis gehad had om die uitdaging beter aan te gaan dan ik gedaan heb.

Wat is de toekomst van deze collectie? De huidige uitdagingen voor het hoger onderwijs maken die vraag nog prangender. Ik meen dat Creighton University bezig is zich de collectie toe te eigenen. Creighton University is geen grote onderzoeksuniversiteit. Voor een kleine of middelgrote universiteit is zij ongewoon complex aangezien haar centrale *liberal arts*-bacheloropleiding verbonden is met andere hogeschoolopleidingen: geneeskunde, tandheelkunde, recht, business, verpleegkunde, gedragstherapie, fysiotherapie en farmacie. Hoewel Creighton leidend is in onderzoek op bachelorniveau en haar hogeschoolopleidingen tot de top behoren als het gaat om verschillende gebieden van masteronderzoek, zijn we niet vergelijkbaar met de grote onderzoeksuniversiteiten van staten zoals Ohio State of de University of California, Berkeley, of rijke private instellingen als Yale, Harvard en Stanford.

In deze situatie is natuurlijk de vraag opgedoken: 'Past deze collectie hier wel?' Een goede universiteit wordt gesierd door haar bijzondere collecties. Maar het onderhoud van die collecties hoort niet bij haar kerntaken. Het bibliotheekpersoneel van Creighton heeft het belang van de collectie vanaf het begin gezien, terwijl anderen haar afgedaan zouden kunnen hebben als 'spul voor kinderen' of 'een vreemde hobby'. Recente bestuurders hebben de collectie en de ontwikkeling ervan formidabel gesteund. Hoewel ik hoop dat de collectie hier blijft, geloof ik dat de vraag nog niet definitief beantwoord is. Het antwoord hangt af van zij die gepassioneerd zijn en de kansen die de collectie biedt weten te waarderen. Instituten hebben geen passies, loyaliteiten, of zelfs geheugen, maar mensen hebben die wel.



En het noemen van ‘geheugen’ brengt me tot mijn laatste opmerking over helpers onderweg. Ik hoop dat de lezers hebben gemerkt, zoals ik dat heb, dat bijna alle elf van de verrassende momenten die ik hier heb beschreven, tot stand gekomen zijn door of hulp hebben gekregen van goede vrienden. Zij zijn voor mij de helden van dit verhaal. Ze hebben geluisterd naar fabels, vragen gesteld, suggesties gedaan, fabelboeken voor me gevonden, me boeken gegeven of ze me verkocht, expedities georganiseerd om boeken te zoeken, me naar boekwinkels in hun woonplaats gestuurd, samen met mij boekplanken doorsnuffeld, geduldig gewacht terwijl ik ‘de allerlaatste’ boekenkast doorkeek en geluisterd naar mijn verhalen over het zoeken en vinden van boeken. Het voorbereiden van deze reflectie over mijn verzamelactiviteit heeft me er nog meer bewust van gemaakt hoezeer dit ook hun collectie is!

En nu is het tijd voor de lezer om in tekst en beeld te genieten van de diversiteit van deze collectie, veroorzaakt door de verschillende manieren waarop grote kunstenaars ons hebben helpen genieten van fabels. Hopelijk laten die lezers zich aangenaam verrassen!

12 Vijf verrassende gevallen van geluk, wereldwijd

Vrienden vertellen me dat ik geluk heb. Hier zijn enkele van mijn gelukkigste momenten.

In de zomer van 1987 liep ik in mijn woonplaats Milwaukee een favoriete boekwinkel in de buurt binnen. Daar trof ik het Zweedse *Esops Fabler* aan, een eerste editie met illustraties van Ernst Grisct. In 33 jaar heb ik dat boek nooit meer gevonden, zelfs niet in Stockholm.

In 1988 was ik als missionaris in Nigeria. Een van mijn medejezuïeten liet me het land zien en onderweg stopten we in Ife om te lunchen. Ik zag een boekwinkel. Daar vond ik een pamflet van Oxford University Press, *The Father, his Son and their Donkey* ('De vader, zijn zoon en hun ezel') met Ibrahim en Ali passend afgebeeld voor een Afrikaans publiek.

In 1990 was ik in Bangkok met mijn broer en schoonzus en we bezochten de 'Zaterdagmarkt'. Onder de vele dingen die daar verkocht werden, bevonden zich ook kinderboeken. Ik vroeg de boekhandelaar naar boeken van Aesopus in alle benamingen die ik maar kende, 'Aesop', 'Esopo', 'Aisopos'. Eindelijk ging de drukke boekhandelaar een licht op en hij dook in de bende van boekjes voor hem. Al gauw kwam hij aanzetten met verschillende Thaise boekjes met, bijvoorbeeld, een leeuw en een muis op de omslag.

In 2001 verbleef ik twee nachten met medejezuïeten in Casablanca. Deze jezuïeten hadden me gewaarschuwd om voorzichtig te zijn op straat. Ze hadden gehoord dat ene Osama bin Laden een Amerikaanse gijzelaar te pakken wou krijgen. In de eerste boekwinkel die ik vond, trof ik een exemplaar aan van *Jean de La Fontaine: Fables*, geïllustreerd door Adolf Born voor ongeveer 20 dollar. Ik kende dit enorme en indrukwekkende boek niet. Marokko hielp me om dit Franse boek te vinden dat in de Tsjechische Republiek was uitgegeven.

De familie van mijn broer en ik verbleven in 2017 een nacht in Trier. Ik liet ze voor een uur in de steek om een aantal antiquarische boekhandels af te gaan. In het Antiquariat am Dom gaf de boekhandelaar aan dat hij de zeldzame drietalige uitgave *Favole Scelte* van Johann Ulrich Krauss uit 1718 in voorraad had. De volgende ochtend rond 10 uur waren we klaar om in de regen te vertrekken, terwijl ik de gelukkige eigenaar was van een nieuwe schat.



Appendix 1

Elf andere favoriete boeken in de collectie

1

In 1455 drukte Johannes Gutenberg zijn Bijbel en werd de wereld anders. Het eerste gedrukte geïllustreerde boek was mogelijk Ulrich Boners *Der Edelstein*, uitgegeven in Bamberg in 1461. De titel van dit fabelboek is gerelateerd aan wat in middeleeuwse fabelverzamelingen en in dit boek de programmatische eerste fabel was. Een haan op een erf vond een edelsteen, pikte eraan en liep weg, terwijl hij de edelsteen als waardeloos karakteriseerde. Hij wilde een graantje hebben! De boodschap was: 'Wees niet zo stom als die haan en zie dat dit boek kostbaar is!' In 1972 publiceerden Müller en Schindler in Stuttgart een mooi facsimile van dit boek. Gedurende een zomermaand in 2009 werd dat mijn bijbel omdat ik een lezing erover voorbereidde voor het colloquium van de International Reynard Society. In iedere illustratie komt het beeld van Aesopus de leraar terug, die wijst op de lering die uit het verhaal te trekken is. Men neemt aan dat er nog maar één exemplaar van dit kostbare juweel bewaard is! Hier zien we de hond die op het punt staat zijn schat op te geven om te kunnen happen naar de 'schat' die hij in het water ziet. Natuurlijk is die schat alleen maar het beeld van zijn eigen schat. Streef naar meer en je kunt verliezen wat je hebt!



Afb. 21. Boner, *De hond en zijn spiegelbeeld*, 1461.

2

In 1476 publiceerde Heinrich Steinhöwel, een belegen arts in Ulm, een dik boek dat de stamvader zou worden van de Noord-Europese fabelboeken. Er bestaat nog een handvol exemplaren verspreid over de wereld. In 1992 gaf Libri Illustri in Ludwigsburg een fraai facsimile van dit boek uit, inclusief de adembenemend mooie, eenvoudige houtsneden. Het facsimile is gemaakt naar een exemplaar met handgekleurde illustraties en het is nauwkeurig tot en met de wormgaatjes in sommige pagina's. Heel lang heb ik gedacht dat deze schat onze middelen te boven ging, en dat was ook zo! Ik was dus heel blij toen ik een exemplaar vond dat we wel voor de collectie konden krijgen.

In het kader van zijn renaissanceprogramma geeft Steinhöwel de fabels uit in Latijnse verzen, Latijns proza en Duits. Komen de voortreffelijke houtsneden misschien van de hand van een van de houtsnijders van de kathedraal van Ulm? Steinhöwels houtsnede voor zijn titelpagina verschijnt in het centrum op de omslag van de zesde editie van de catalogus van de collectie, die hieronder is afgebeeld. In de hier volgende illustratie ontmoet de wolf het lam en beschuldigt het. Hoe onrechtvaardig die beschuldigingen ook zijn, we weten hoe dit proces zal aflopen!

Afb. 22. Steinhöwel, *De wolf en het lam*, 1476.





Afb. 23. J.B. Oudry,
De vos en de ooievaar, 1755.

3

Tussen 1755 en 1759 produceerde Jean-Baptist Oudry een vierdelige editie van de 200 fabels van La Fontaine met overdadige gravures in boekdelen die uitzonderlijk groot waren. Er wordt gezegd dat deze enorme editie geleid heeft tot het bankroet van velen die het project sponsorden. De gravures van Oudry waren blijkbaar bedoeld als modellen voor tapijten voor het paleis in Versailles. Deze gravures hebben een blijvende invloed uitgeoefend op de latere Franse illustratietraditie van La Fontaine. Hier neemt de ooievaar wraak op de arglistige vos die haar voor de lunch had uitgenodigd maar uitsluitend een dunne soep in platte schalen had geserveerd. De slimme ooievaar liet geen boosheid merken over de streek die de vos haar net geleverd had, maar nodigde hem uit bij haar thuis voor een maaltijd. Ze serveerde een dikkere stoofpot in hoge vazen. Boontje komt om zijn loontje!

4

Tegen de jaren dertig van de negentiende eeuw was lithografie (steendruk) een geavanceerde techniek geworden. J.J. Grandville was op dit terrein een trendsetter voor Franse illustraties met een deel vol prachtig uitgevoerde antropomorfe dieren. Zijn fabelboek uit 1838 volgde op *Les Métamorphoses du jour* (1828-1829), een serie van zeventig scènes waarin individuen met menselijke lichamen en gezichten van dieren komedies vertonen. De tekeningen van de *Métamorphoses* en van Grandvilles fabelboek tonen een opmerkelijke bekwaamheid in het combineren van het menselijke en het dierlijke. Ik heb drie exemplaren van de eerste druk van Grandvilles werk kunnen verwerven in drie verschillende ‘stadia’. Het voornaamste verschil tussen deze drie stadia is dat de grafische versiering rondom de titel van elke fabel in elk stadium uitgebreider wordt. Grandvilles *De krekel en de mier* is terecht beroemd geworden. Zoals ik al aangaf bij de bespreking van Viberts schilderij van deze fabel, heeft La Fontaine de tegenstelling in deze fabel veranderd, volgens mij ten gunste van de artistieke krekel in wie La Fontaine zichzelf zag. Hij plaatste deze fabel als eerste in de eerste van zijn uiteindelijk twaalf bundels met fabels. De mier, die in voorafgaande versies de realist is die weet dat we moeten werken, is de gierige bourgeois vrek geworden die de artiest ter dood veroordeelt, een artiest die blijmoedig zingt voor het plezier van iedereen die voorbijkomt.

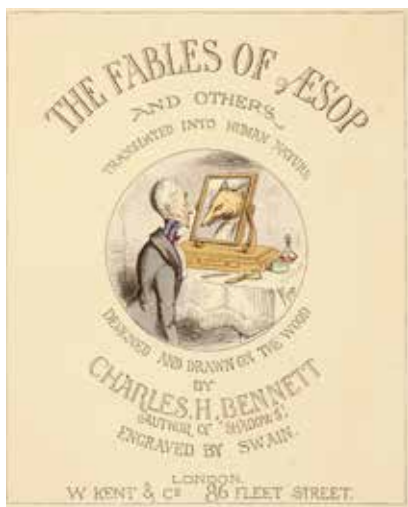


Afb. 24. J.J. Grandville,
De krekel en de mier, 1838.

5

Charles Bennetts *The Fables of Aesop and Others Translated into Human Nature* uit 1857 opent een aantal fascinerende deuren. We vinden hier een drukker/uitgever die zowel gekleurde als niet-gekleurde edities aanbiedt tegen verschillende prijzen. Ten tweede zien we een fascinerende benadering van kleuren: de drukker/uitgever huurt mensen om een exemplaar in te kleuren voor het verkocht wordt. Boeken kleuren met de hand schijnt een favoriete bezigheid geworden te zijn voor kinderen en vrouwen die niet geïnteresseerd waren in naaien. Ten derde is sociale satire het doel van de fabels, wat duidelijk geïllustreerd wordt door de afbeelding op de titelpagina van een man die in de spiegel kijkt en zichzelf als een wolf ziet! (afb. 25)

Bennett geeft expliciete sociale kritiek zoals in deze afbeelding van de vos die de kraai met vleien haar kostbare kaas afhandig maakte. Bennett betitelt zijn moraal als 'Advies aan rijke weduwen'. Er lopen nog steeds vossen rond die oude kraaien vragen te zingen, alleen maar opdat deze vossen de schat kunnen grijpen! (afb. 26)



Afb. 25.

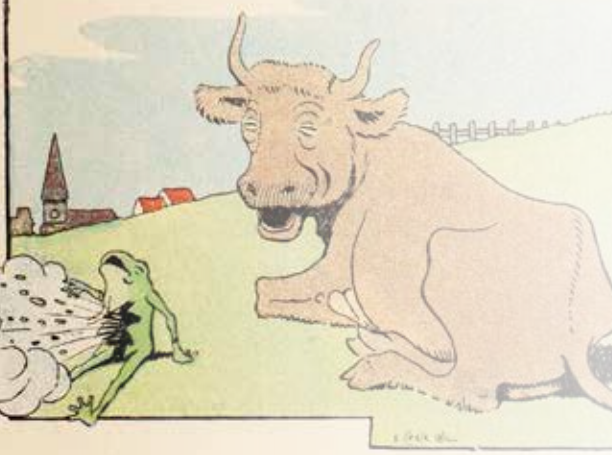


Afb. 26.



6

Geschiedschrijvers van geïllustreerde fabeledities schrijven eigenlijk altijd over Benjamin Rabier, die waarschijnlijk het bekendst is vanwege zijn cartoon van *De lachende koe*, die gebruikt wordt op producten van het populaire zuivelmerk 'La vache qui rit'. Bij een van de bouquinistes langs de Seine in Parijs zag ik voor het eerst een set van meerdere delen, blijkbaar eerste drukken, met illustraties van Rabier. De prijs ging onze middelen te boven. Geleidelijk aan vond ik uitstekende reproducties en daarna de originelen. Rabier schijnt van alles gemaakt te hebben, inclusief messenleggers, die figureren in de Appendix 2 over verrassende objecten. Hij ontwierp advertenties voor veel verschillende firma's. Ik heb ervan genoten om ze te vinden. Zijn illustraties bij La Fontaine doen niet onder voor de geestigheid van een cartoonist. Bekijk maar eens zijn weergave van de kikvors die zichzelf probeerde op te blazen om zo groot te zijn als een os. Rabier geeft de absurditeit van dit opblazen, de angst van de andere kikvorsen en de verbazing van de os treffend weer. Meeslepend!



Afb. 27. Benjamin Rabier, *De os en de kikvors*.

LE RENARD ET LA CIGOGNE

7

Veel van de kunstenaars die we tot nu toe gezien hebben, verbinden een verbaazingwekkende complexiteit van technische hoogstandjes met artistieke kracht. De Zwitser André Hellé bereikt in 1922 bij het illustreren van La Fontaine een verfrissende eenvoud door de fabels voor zichzelf te laten spreken via simpele, kleurrijke vormen. Fabels hebben vaak twee scènes nodig om een contrast te laten zien. Hellé gebruikt twee afbeeldingen op tegenover elkaar liggende pagina's om het verhaal te dramatiseren van de vos die de ooievaar bedriegt en de ooievaar die hem met gelijke munt terugbetaalt. Het gebruik van vorm en kleur is hier eenvoudigweg heerlijk.



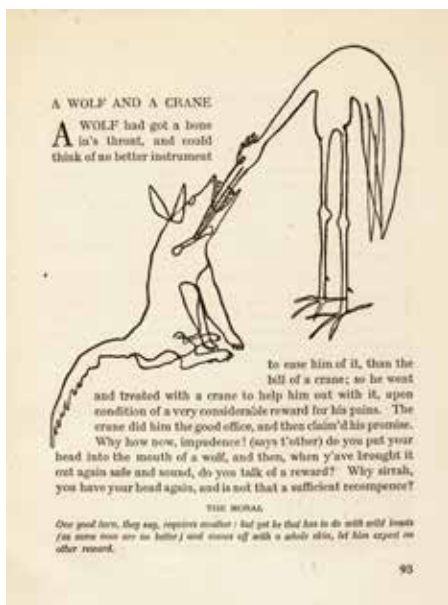
Afb. 28. André Hellé,
De vos en de ooievaar, 1922.



Afb. 29. Hugo Gellert, *Aesop Said So, Roosevelt en zijn twee vrouwen*, 1936.

8

Hugo Gellert hoort niet bij de grote kunstenaars die in deze lijst van favorieten genoemd zijn. Toch is zijn bijtende boek *Aesop Said So* uit 1936 een van mijn favorieten omdat het zo sterk het gebruik van fabels als politieke satire demonstreert. Gellert past fabel na fabel toe op controversiële politieke figuren en situaties. Een goed voorbeeld is zijn bewerking van de grappige fabel over de man van middelbare leeftijd met twee vrouwen, of twee maîtresses, of twee huwelijkskandidaten, afhankelijk van hoe de fabel verteld wordt. De oudere vrouw plukt heimelijk zijn zwarte haren uit zodat hij meer van haar leeftijd lijkt. De jongere vrouw blijft zijn grijze haren uittrekken om hem van haar leeftijd te laten lijken. Door hun beider toedoen wordt de man kaal! Gellert past die fabel slim toe op Franklin Delano Roosevelt en zijn veelbesproken relatie met een jongere vrouw. Touché.



Afb. 30. Alexander Calder,
De wolf en de kraanvogel, 1931.

Zien. Ze zijn onbeschaamd vrolijk. Hier toont Calder een medische operatie. De wolf had een kip zo snel ingeslikt dat een botje in zijn keel was blijven steken. Hij liep door het bos en vroeg elk dier om het botje weg te halen. Hij bood een reusachtige beloning. Een kraanvogel kwam naar voren en verrichtte de gevraagde verwijdering – en wachtte toen op zijn beloning. De wolf grauwde en zei: 'Je had je hoofd tussen de kaken van een wolf en kon het er weer uittrekken. Dat is je beloning!' Calder voegt het plezier toe van het combineren van tekst en beeld op één pagina.

9

Alexander Calder illustreerde in de jaren dertig en veertig van de vorige eeuw zowel fabels van Aesopus als van La Fontaine en beide hoorden tot de eerste boeken die ik verzamelde. Dover Press gaf uitstekende eenvoudige paperbacks uit die Calders ingenieuze lijntekeningen bevatten. Calder blijft misschien wel het best in de herinnering omdat hij de kunstvorm die bekend staat als het mobiel populair maakte. Hij maakte ook draadsculpturen en ingenieus werkende circussen voor zijn kinderen. Zijn fabelillustraties passen bij die andere creaties. Ze laten vaak een soort röntgenfotoachtige blik binnen in en door dingen heen

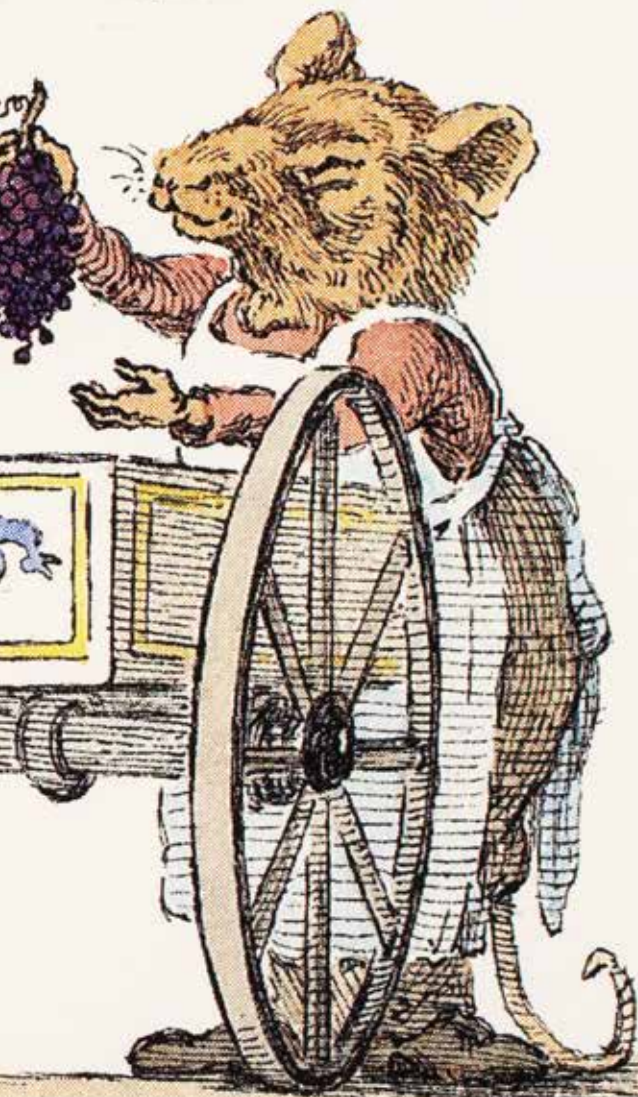
10

Terwijl ik tijdens een recente trip naar Parijs langs de stalletjes van de bouquinistes aan de oever van de Seine naar de Notre Dame wandelde, vond ik een vijfdelige editie van zowel La Fontaines fabels als van zijn korte verhalen, met buitengewone geestigheid geïllustreerd door Gaston Barret in 1950. Ik had het werk eerder nooit gezien. De prijs leek me erg hoog. Was er te onderhandelen? ‘Nee.’ In dit geval won het gezonde verstand en ik liep door, teleurgesteld en een beetje gekweld door mijn overtuiging, die ik al eerder geformuleerd heb: als ik iets zie dat ik nooit eerder gezien heb, zal ik het daarna waarschijnlijk ook nooit meer zien. Ik liep in de richting van het gemeenschapshuis van de jezuïeten langs Saint André des Arts, absoluut een van de oudere, kleinere en kronkeligere straten in Parijs. Ik passeerde een tweedehandsboekwinkel die ik mij niet herinnerde van eerdere bezoeken, ging naar binnen en vroeg naar fabelboeken. Het eerste boek dat me werd aangeboden was dezelfde vijfdelige editie, maar voor iets minder dan de helft van de prijs van de exemplaren van de andere boekhandelaar. Magnifique! Ik heb genoten van Barrets sterke interpretaties van de fabels. We hebben hem tweemaal gebruikt in de Joslyn-tentoonstelling. Denk terug aan *De vos en de ooievaar* van hierboven. De slimme ooievaar verslaat de vos bij zijn eigen vernederende spelletje. Hier is Barrets verrukkelijke interpretatie te zien, die het geslacht van de ooievaar benadrukt en de schaamte van de vos. De houding van beide figuren spreekt boekdelen!

Afb. 31. Gaston Barret,
De vos en de ooievaar, 1950.







11

Wat ik zoek in de constante stroom van nieuwe fabelboeken die tegenwoordig uitgegeven wordt, is wat ik altijd heb gezocht: een nieuw inzicht in wat er speelt in de verhalen. Terwijl ik veel van de nieuwe boeken teleurstellend vind, omdat ze de verhalen niet uitdiepen, word ik ieder jaar opgewonden van die boeken die wel een aanvulling zijn op de creatieve diversiteit van de traditie. Barbara McClintock's bewerking en illustratie in *Animal Fables from Aesop* uit 2000 is precies zo'n boek. Een van de meest gebruikte fabels in het aesopische repertoire is *De vos en de druiven*. McClintock voegt een vervolgsce ne toe: de gefrustreerde vos koopt druiven van een muis-winkelier.

De ontknoping in de presentatie van McClintock is zowel verrassend als uitstekend: de dieren in deze verhalen worden gespeeld door mensen! De dierenverhalen gaan immers over wat mensen doen!

Creatieve kunstenaars als deze elf houden me gespitst op het vinden van steeds meer creatieve interpretaties van deze eenvoudige verhalen die eeuwen geleden voor het eerst verteld werden.

Afb. 32. Barbara McClintock,
De vos en de druiven, 2000.

Appendix 2

Nog dertien verbazingwekkende voorwerpen

Op pagina 23 zijn we een koekjestrommel van Damoiseau tegengekomen, die werd aangeboden door bouquiniste H el ene Moncourt in Parijs. Die had zijn eigen verhaal omdat hij als haar lunchtrommel gediend had toen ze naar de lagere school ging. Deze koektrommel toont een of twee verschillende fabels op iedere zijkant. Het was de eerste in een lange rij van voorwerpen die me verbaasden, voorwerpen waarvan ik niet verwacht had dat ze met fabels geillustreerd zouden zijn. We zijn ook Franse tapijten tegengekomen en een schaal van Spode uit de jaren dertig van de negentiende eeuw. Hier zijn nog dertien van zulke voorwerpen. Dat deze voorwerpen uit zeven verschillende landen komen, is een teken van de universele populariteit van fabels. Lezers kunnen afbeeldingen en meer details over de herkomst van elk voorwerp vinden op de website van de collectie: <http://www.creighton.edu/Aesop>.



Afb. 34. *Il gioco delle favole* door Enzo Mari. Seconda variante, Milaan, Danese, 1967.

1

Het Italiaanse Gioco delle favole

Enzo Mari ontwikkelde in de jaren zestig van de twintigste eeuw een mooi spel dat bestaat uit een aantal kaarten met inkepingen om ze aan elkaar te laten passen. Het spel heeft ten minste vier edities gekend, waarbij er een ontwikkeling was van kleine naar grotere kaarten en van zwart-witafbeeldingen naar kleurenafbeeldingen.

Mari's idee is ingenieus! Je herinnert je traditionele fabels, zoals die over de vos en de ooievaar en dan creëer je op een verrassende manier nieuwe ontmoetingen en kun je een verhaal bedenken dat bij die nieuwe combinatie van dieren zou kunnen horen.



Afb. 35. *Il gioco delle favole* door
Enzo Mari. Quarta variante, Milaan,
Danese, 1985.



L' HUITRE ET LES PLAIDEURS .

Un jour deux pèlerins
Une huitre, que le flot
Ils l'avalent des yeux,
A l'égard de la dent

5

sur le sable rencontrent
y venait d'apporter :
du doigt ils se la montrent :
il fallut contester :

18

11

2

Franse lottospelen

In de negentiende eeuw kwamen allerlei variaties van loterijspelletjes voor, een beetje zoals het Amerikaanse bingo. Ten minste drie verschillende sets in de verzameling presenteren varianten hiervan. Kaarten met willekeurige nummers bevatten elk ook een afbeelding van een fabel. In sommige versies is het noemen van de fabel en de bijbehorende moraal een voorwaarde om verder te komen in het spel.

Hier is zo'n kaart die ik twintig jaar geleden op Ebay vond, met een afbeelding van de fabel van de twee mannen waarvan de ene een oester zag op het strand, terwijl de ander die oppakte. Beiden eisten de oester als hun eigendom op. Om hun claims tegen elkaar af te wegen vroegen ze een voorbijganger om een oordeel. De voorbijganger nam de oester, at de oester zelf op, brak de schelp in tweeën en gaf iedere eiser een halve lege schelp. Pas op voor wat er gebeurt als je naar de rechter stapt!

Afb. 36. Lotto des Fables
de La Fontaine, 24 kaarten, 1860?

84

(1) Fameux appointeur de
le nom très célèbre. (Pantag.,

débats, dont Rabelais a rendu
liv. III, chap. 37, 41.)

89

3

Amerikaanse whiskykaraf

Wie zou hebben gedacht dat een whiskykaraf de juiste plaats zou zijn voor afbeeldingen van fabels? En wie zou de extravagantie nog verder voeren door reliëfs te ontwerpen van zes verschillende afbeeldingen en Aesopus als afsluitende dop neer te laten kijken op elke afbeelding? En om de creatieve stemming helemaal af te maken, waarom geen muziekdoos toegevoegd in de bodem van elke karaf?

Hier kijkt Aesopus neer op de jongen die te vaak 'wolf' heeft geroepen. Nu komt er echt een wolf, maar niemand gelooft hem meer.



Afb. 37. Hoffman Distilling,
Lawrenceburg, KE, 1978.



Afb. 38. Japanse rode tinnen speelgoedstoomtrein met wrijvingsmotor, met de benaming 'Aesop' aan de linker- en de rechterkant van de voorzijde, 1957?

4

Japanse tinnen speelgoedlocomotief

Als zoon van de beheerder van een speelgoedafdeling had ik in de jaren vijftig van de vorige eeuw heel wat ervaring met Japanse tinnen speeltjes, die nu vaak heel dure collector's items geworden zijn. Je vond in deze speeltjes en in andere producten die sindsdien uit Japan gekomen zijn, soms creatieve, zij het verwarrende, bewerkingen van westerse woorden en symbolen. Dat was ook het geval toen ik deze speelgoedtrein met wrijvingsmotor op Ebay ontdekte, waarbij duidelijk de naam 'Aesop' op de spatborden aan de voorkant aangebracht was. Ik hou van treinen, maar wat zou Aesopus te maken kunnen hebben met treinen? Ik weet het nog steeds niet. Er zijn dieren afgebeeld op deze machine, maar geen van de paren past bij de fabels die ik ken. Het leven kent zijn mysteries.

5

Amerikaanse sigarendoos

Hier is nog een andere verrassende vondst op Ebay. Ik heb geen idee waarom een sigaar naar Aesopus vernoemd zou moeten zijn. Deze doos is in mijn ervaring volstrekt uniek gebleven. Ik heb geen andere vergelijkbare doos gevonden noch enige vermelding van Aesopus sigaren, waar ik ook maar gezocht heb. Waar zou deze aantrekkelijke afbeelding van Aesopus vandaan gekomen zijn?

Afb. 39. Aesopus sigarendoos,
Amerikaans, 1900?



6

Russische matroesjka

Ik heb verscheidene Russische matroesjka's ('nestelpoppen') gevonden, maar een exemplaar springt eruit: tien scènes op tien poppen voeren ons door het verhaal. Dit exemplaar is een gesigeneerd origineel van ongeveer 28 cm hoog. Iedere volgende pop is ongeveer 2,5 cm kleiner dan haar grotere zuster.

Op pop nr. 8 zien we alles wat er is overgebleven van de ongelukkige boontje-komt-om-zijn-loontje-ontmoeting: een gebroken, lege soepkom en een lege vaas. De afbeeldingen op de laatste twee poppen tonen ons scènes zonder de twee voormalige vrienden. Wie weet wat we zullen vinden als we een droevige scène van bedrog en wraak fileren? (afb. 41.)



Afb. 40. Tiendelige Russische matroesjka. Gesigeneerd door L. Surko, 1993.



Afb. 41.

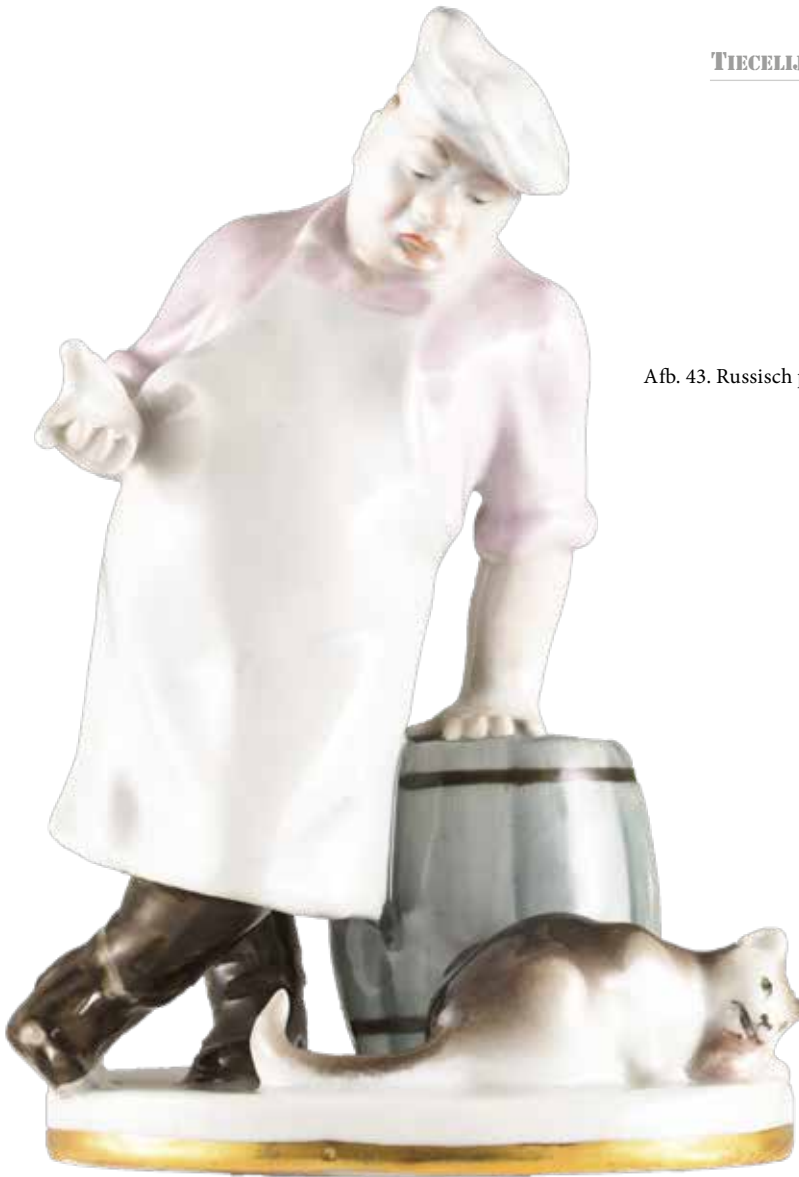
7

Russische lakdoos

Ivan Krylov wordt algemeen tot de allerbeste fabelauteurs gerekend, samen met Aesopus en Jean de La Fontaine. Deze prachtig ontworpen lakdoos uit Palekh in Rusland, gesigeneerd door de maker, beeldt steeds een andere Krylov-fabel af op elk van de zichtbare zijden. De bovenzijde toont *Trishkins kaftan*. Trishkins lange jas moest gerepareerd worden. De kleermaker nam steeds andere delen van de jas om een problematisch deel te repareren. Er waren veel problematische delen en bij iedere reparatie werd de jas kleiner. Toen Trishkin en de kleermaker eindelijk weer een waardig product hadden, bleek dat niet meer dan een vest te zijn.

Afb. 42. Russische lakdoos uit het dorp Palekh met afbeeldingen van vijf verschillende fabels van Ivan Krylov, 1980?





Afb. 43. Russisch porselein, 1990.

8**Russisch beeld van *De kok en de kat***

In een andere mooie Krylov-fabel moet een kok zijn voorbereiding van een maaltijd onderbreken. Bij zijn terugkeer vindt hij de kat die midden op de vloer zit te smullen van zijn voorgerecht. In plaats van zijn voorgerecht te redden, houdt de dwaze kok een preek tegen de kat over slecht gedrag. Dit beeld van ongeveer 30 cm hoog is ook een gelukkige vondst op Ebay.

Afb. 44. Oost-Duits houtsnijwerk,
1980?

9

Oost-Duits houtsnijwerk

Een van de eerste voorwerpen die aan deze collectie geschonken werd, is dit knappe stukje houtsnijwerk van 8 cm hoog. Zoals veel ander aantrekkelijk klein houtsnijwerk uit het Ertsgebergte in de voormalige Duitse Democratische Republiek is het een standaardproduct dat in grote aantallen vervaardigd is. De vos kan alleen maar naar de druiven kijken. Hij kan ze niet bereiken en verklaart dat ze zuur zijn. Mijn zus Mag vond dit voor me in de vroege jaren tachtig van de vorige eeuw. De collectie heeft nu verscheidene exemplaren.



10

Chinese zeskantige verhaalblokken

Zeskantige blokken die zes verschillende afbeeldingen kunnen vormen, zijn een eeuwenoude vorm van speelgoed. Bij de laatste telling bevatte onze collectie elf verschillende sets. Een specifieke variatie is uitermate uitdagend en plezierig aangezien de zes afbeeldingen niet de veronderstelde rechthoek vormen. Integendeel, de combinatie van de blokken volgt de structuur van fabelillustratie. Natuurlijk is de eerste uitdaging voor een speler om te ontdekken welke zijden van elk blok bij elkaar horen. Het is niet gemakkelijk!



Eens trokken een kat en een vos samen op. 'Hoeveel manieren ken jij om aanvallers te ontwijken?', vroeg de slimme vos aan de kat. 'Ik vraag het omdat ik een miljoen trucjes ken!' De kat antwoordde: 'Ik ken maar een truc: ik klim in een boom.' Op dat moment hoorden ze honden blaffen en aangerend komen. De kat krom onmiddellijk in een boom. De vos begon meteen met zijn vele trucjes. Maar ondanks dat kregen de honden hem te pakken, precies onder de boom waarin de kat veilig zat, en ze doodden de vos. Beter een truc die werkt, dan vele die nergens toe leiden!



Afb. 45. Chinese puzzelblokken,
1980?

11

Russisch pendulespeelgoed

Ook pendulespeelgoed is klassiek. Een kind gebruikt een armbeweging om een gewicht aan het slingeren te brengen onder de scène die het speelgoed afbeeldt. Het slingerende gewicht beweegt een draad waardoor de personages boven meeslepende handelingen verrichten. In deze versie van *De vos en de raaf* beweegt de raaf zijn kop op en neer, terwijl hij naar de vos luistert. Intussen slaat de vos met zijn staart op de grond van opwinding. Dit was een andere dierbare gift van mijn overleden zus, die het rond Kerstmis 1992 vond op een vlooiemarkt bij de Rose Bowl, het footballstadion in Pasadena, CA.

Afb. 46. Russisch pendulespeelgoed dat *De vos en de raaf* afbeeldt, 1980?





Afb. 47. Benjamin Rabier,
gesigneerde chromen messenlegger,
De vos en de raaf, 1925.

12

Fransen messenlegger

Ik moet toegeven dat ik nog niet eens wist dat er zoiets als een ‘messenlegger’ bestond, maar ik heb intussen drie Franse sets messenleggers gevonden met afbeeldingen van fabels. De opvallendste daarvan is een set van twaalf messenleggers met fabelafbeeldingen voorzien van de handtekening van de kunstenaar, Benjamin Rabier, die ook al voorkwam in de appendix met mijn favoriete boeken. Elke chromen messenlegger bevat een groot horizontaal oppervlak om een mes op te leggen. Daarbij bevinden zich steeds kleine uitingen van Rabiers geestigheid.



Afb. 48. *De schildpad en de erfgenaam*, advertentie voor DOC Optique, Milwaukee, WI. 1980?

13

Amerikaanse advertentie voor brillen

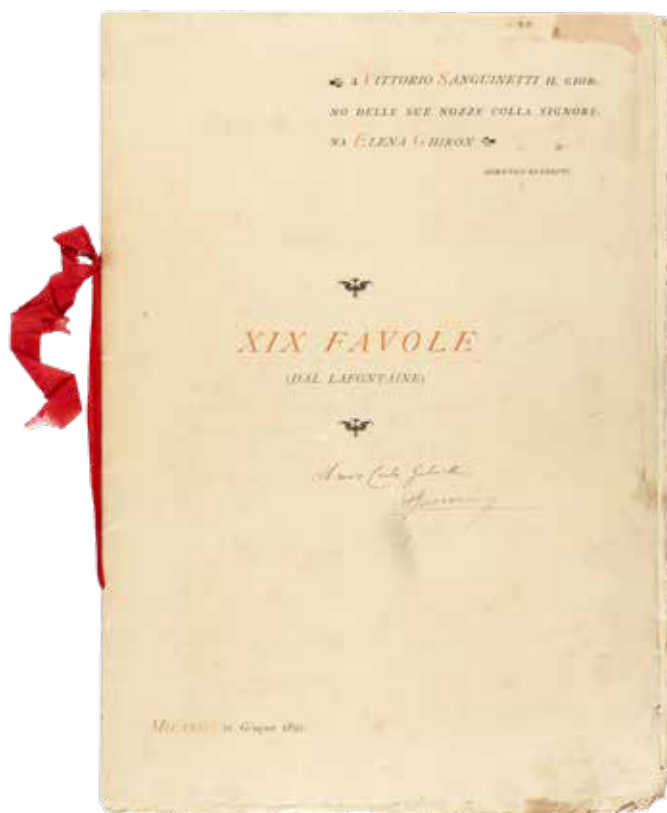
Advertenties blijven een voortdurende bron van verbazing en plezier voor deze collectie. Ik zou er zoveel willen laten zien! Laat me er een kiezen, maar je tegelijk aanmoedigen om de website te bezoeken en van heel veel andere verrassingen te genieten. Intussen spreekt deze advertentie voor zichzelf!

Appendix 3

Zes ongewone curiosa van papier

1

XIX Favole (dal Lafontaine) uit 1891 werd gedrukt als een huwelijkscadeau. Wie kwam ooit op het idee om negentien in het Italiaans vertaalde fabels als een huwelijkscadeau te schenken? De auteur voegde de wens toe dat de ontvangende bruidegom het boek nu niet zou openen maar zou wachten tot hij een kring om zich heen had van 'goede en mooie kinderen die om een verhaaltje riepen.' Ik voeg hier een scan bij, die ook het fraaie lint laat zien dat de bladen bij elkaar houdt.



Afb. 49.

2

The Fable of the Pig and the Boxcar (= gesloten goederenwagon). Dit pamflet, dat in 1960 cadeau werd gedaan door de Southern Pacific Railway, vertelt het verhaal van een 'monsterlijke vervoerder van varkens' die goederenwagens terugbracht terwijl ze naar 'rotzooi' stonken. Van Aesopus wordt hierin gezegd: 'Als je uitlaadt ... laad dan schoon uit.' (Overigens kan ik deze uitspraak nergens vinden in al mijn moralen van Aesopus ...)

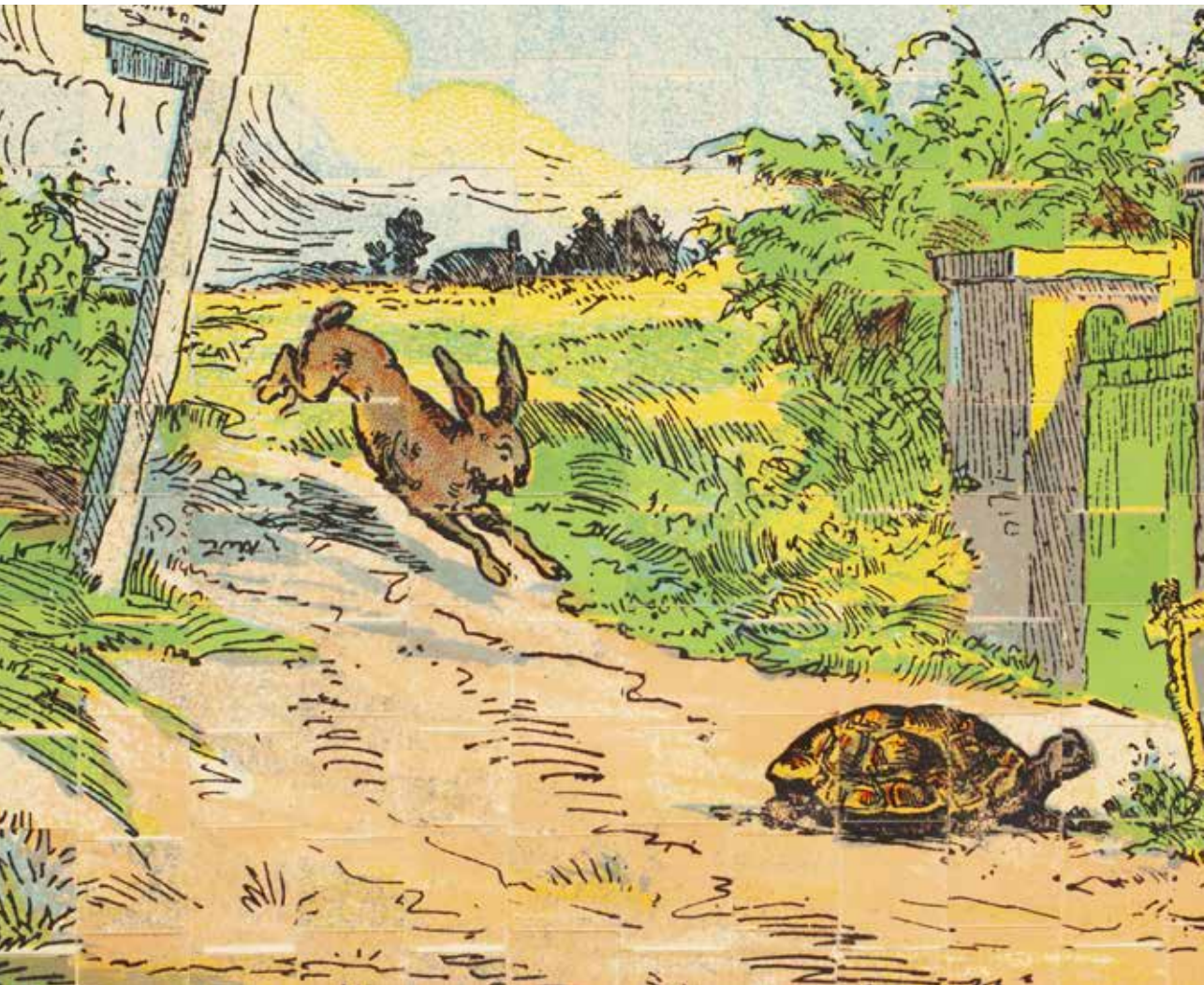


Afb.50.

3

Deze Franse papieren puzzel van omstreeks 1900 is geweven uit stroken papier en biedt een afbeelding van *De schildpad en de haas*. Het weven van zo'n soort afbeelding vereist geduld en doorzettingsvermogen!

Afb. 51.



Afb. 52.



4

'Les Albums Frictographique' van Wood Milne (rond 1900 de makers van rubberhakken voor schoenen) hebben schijnbaar blanco pagina's. Als een bladzijde met een munt wordt bekrast, verschijnt er een fabelillustratie.

5

Een complete set van 24 sigarenbandjes van Verellen, Vieille Anvers van rond 1960. Wie denkt er nu aan sigarenbandjes om fabels te illustreren?! De illustraties op de drie bandjes die hier zijn afgebeeld, komen van James Thurber (= Amerikaanse humorist), *1001 Nacht* en een inheems Amerikaans verhaal over de wolf en de coyote.



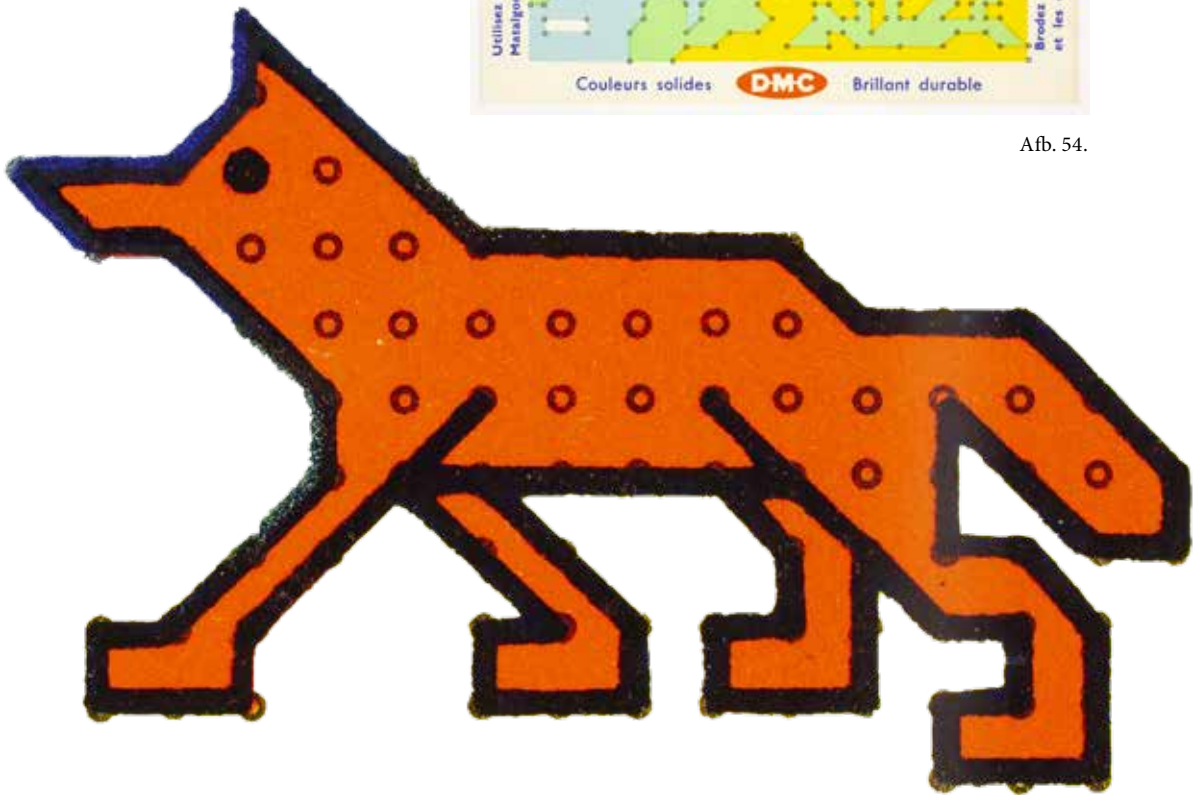
Afb. 53.

6

De Franse gareproducent DMC bood rond 1965 twintig van deze kaarten als een set aan. De afbeelding op de kaart laat de ijverige naaister weten welke kleur draad gebruikt moet worden en waar de naald door de kaart gestoken moet worden.



Afb. 54.



13 Een selectie uit mijn wetenschappelijk werk

Bestia:

'Horace's and Today's Town and Country Mice', in: *Bestia*, Vol. 4 (1992);
 'Fables Invite Perception', in: *Bestia*, Vol. 5 (1993);
 'A Ridiculous Bet?', in: *Bestia*, Vol. 8 (2001-2002).

Reinardus:

'Four American Aesopic Parodists: Bierce, Thurber, Zimler, and Eichenberg,'
 in: *Reinardus*, 10 (1997)
 'Nine Great Moments in the History of Published Fable Illustration', in: *Les Actes du Colloque Renardien de Tokyo*, The International Reynard Society, 1998.

The Classical Outlook:

Recensie van: *The Complete Fables of Aesop* van Olivia Temple & Robert Temple, Vol. 76, nr. 3, lente, 1999.

Bryn Mawr Classical Review (online):

Recensie van Francisco Rodríguez Adrados, *History of the Graeco-Latin Fable, Volume One: Introduction and from the Origins to the Hellenistic Age*. Mnemosyne Supplements 201. Leiden, Brill, 1999, april 1, 2001. (<https://bmcr.brynmawr.edu/2001/2001.05.01/>)

Festschrift für Fritz-Heiner Mutschler zum 65. Geburtstag:

'Phaedrus, a Fable, and Fun,' in: Andreas Heil, Matthias Korn & Jochen Sauer (eds.), *Noctes Sinenses*. 2011. Kalliope – Studien zur griechischen und lateinischen Poesie, Band 11, Heidelberg, Universitätsverlag Winter.

14 Een selectie uit de lezingen die ik heb gegeven

American Classical League: 'The Last Five Years of Fables', Tufts University, 28 juni 1991.

Classical Association of the Middle-West and South: 'Avianus Makes Fable History by Making Natural History into Fable', Nashville, 12 april 1996.

Rettig Lecture, Xavier University, Cincinnati: 'Aesop and the Classical Tradition in the U.S.A.', 5 november 2006.

International Beast Fable Society:

'Beautifying the Beast: Disney's Domestication of Aesopic Fable' tijdens het zevende International Beast Fable Congress, Kirksville, Missouri, 14 oktober 1994.

"Always the Same and Always Different": Variety in the World of Fables.' Keynotelezing van het achtste International Beast Fable Congress, Marrakesh, Marokko, 6 juli 2001.

'The Commonality of Rascality: Bitter Bierce', lezing tijdens het International Beast Fable Congress, Tampa, 14 juli 2003.

International Reynard Society:

'How Some of Caxton's Fables Got To Be As They Are', tijdens het dertiende International Colloquium, International Reynard Society (IRS), Poitiers, Frankrijk, 25 augustus, 1999.

'From Phaedrus to Caxton, Part II: How Some More Favorite Fables Changed Shape', veertiende International Colloquium IRS, Hull, Engeland, 10 augustus 2001.

'What John Ogilby Did for Aesop', 23ste colloquium IRS, Praag, Tsjechië, 12 juli 2019.
